БУТУН ДУНЁ ПРОЛЕТАРЛАРИ, БИРЛАШИНГИЗ!

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ

ЎЗБЕКИСТОН КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ, ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИ ВА МИНИСТРЛАР СОВЕТИНИНГ ОРГАНИ

ГАЗЕТА 1918 ЙИЛ 21 ИЮНДАН ЧИҚА БОШЛАГАН ● № 248 (19.919). ● 1987 йил 28 октябрь, чоршанба ● Баҳоси 3 тийин.

Халқ депутатлари! Комплекс иқтисодий ва социал ривожланишда, халқнинг социалистик ўзини-ўзи бошқаруви принципларини рўёбга чиқаришда Советларнинг ролини оширингиз! Меҳнаткашларни, бутун аҳолини уй-жой қурилиши программасини амалга оширишга, медицина хизматини яхшилашга отлантирингиз, соғлом турмуш маданиятини қарор топтирингиз!

(КПСС МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИНИНГ ЧАҚИРИҚЛАРИДАН)

Тошкент. 1987 йил 27 октябрь. Ўн биринчи чақириқ Ўзбекистон ССР Олий Советининг олтинчи сессияси.

А. Авазов, В. Лешченко ва Б. Юсупов фотоси (ЎзТАГ).

Ўзбекистон ССР Олий Советининг мажлислари тўғрисида

ИНФОРМАЦИОН БИЛДИРИШ

27 октябрь куни Тошкентда ўн биринчи чақириқ Ўзбекистон ССР Олий Советининг олтинчи сессияси очилди.

Мажлисда Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети Бюросининг аъзолари ва аъзоликка кандидатлари **И. Б. Усмонхўжаев, Т. А. Алимов, В. П. Анишчев, В. А. Антонов, В. А. Головин, П. В. Догонкин, В. Н. Лобко, Р. Н. Нишонов, В. И. Огарок, М. Ҳ. Холмуҳамедов, Ҳ. Алимова, И. Ҳ. Жўрабеков, Б. Ф. Сатин**, республика Олий Совети Президиуми ва ҳукуматининг аъзолари, СССР Олий Совети Президиуми аппаратининг масъул ходими **Б. Б. Вишневский** ҳозир бўлдилар.

Мажлисни Ўзбекистон ССР Олий Советининг Раиси **П. Қ. Ҳабибуллаев** очди.

Сессия қатнашчилари вафот этган депутат С. Қаландаровнинг хотирасини ҳурмат билан эсга олдилар.

Олий Совет Ўзбекистон ССР Олий Советининг бешинчи сессиясидан кейин сайланган депутатларнинг ваколатларини тўғри деб топиш ҳақида мандат комиссиясининг раиси депутат **Т. Қ. Жўраева** докладини тинглади.

Олий Совет Тошкент область 95-Бордонкўл сайлов округидан сайланган депутат **Р. А. Попов**; Андижон область 133-Бўз сайлов округидан сайланган депутат **А. Сатторов**; Бухоро область 182-Сармижон сайлов округидан сайланган депутат **А. Х. Тошканбоев**; Самарқанд область 342-Пахтакор сайлов округидан сайланган депутат **Г. М. Писулин**; Самарқанд область 343-Сочакиболо сайлов округидан сайланган депутат **Е. И. Рибяк**; Сурхондарё область 361-Термиз қишлоқ сайлов округидан сайланган депутат **Ш. З. Камолхўжаев**, Фарғона область 423-Файзиобод сайлов округидан сайланган депутат **И. Искандаров**; Фарғона область 435-Рапқон сайлов округидан сайланган депутат **А. В. Козирь**; Хоразм область 466-Қарамон сайлов округидан сайланган депутат **Л. И. Нетяга**; Хоразм область 473-Хива сайлов округидан сайланган депутат **М. Ҳ. Холмуҳамедов**; Қорақалпоғистон АССР 501-Саробий сайлов округидан сайланган депутат **Р. Ҳ. Жўраев**; Қорақалпоғистон АССР 507-Чимбой шаҳар сайлов округидан сайланган депутат **А. С. Малолетов** ваколатларини тўғри деб топиш ҳақида қарор қабул қилди.

Сессиянинг кун тартиби ва иш тартиби бир овоздан тасдиқланади.

Кун тартибига қуйидаги масалалар киритилди:

1. Ўзбекистон ССР Олий Совети Раисининг ўринбосари тўғрисида.
2. Ўзбекистон ССРни иқтисодий ва социал ривожлантиришнинг 1988 йилги Давлат плани тўғрисида ҳамда Ўзбекистон ССРни иқтисодий ва социал ривожлантиришнинг 1987 йилги Давлат плани қандай бажарилаётганлиги ҳақида.
3. Ўзбекистон ССРнинг 1988 йилги Давлат бюджети тўғрисида ва Ўзбекистон ССР 1986 йилги Давлат бюджетининг ижроси ҳақида.
4. Республика колхоз ва совхозларида «Алмашлаб экишни жорий этиш ҳамда ўзлаштириш тўғрисида»ги Ўзбекистон ССР Қонуни қандай бажарилаётганлиги ҳақида.
5. Ўзбекистон ССР Олий Совети баъзи доимий комиссиялари составидаги ўзгартишлар тўғрисида.
6. Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Фармонларини тасдиқлаш ҳақида.

Сўнгра депутатлар кун тартибига киритилган масалаларни кўриб чиқишга киришдилар.

Олий Совет депутат Н. Отахоновни бир овоздан Ўзбекистон ССР Олий Совети Раисининг ўринбосари қилиб сайлади. Депутат С. Каримовни Ўзбекистон ССР Олий Совети Раисининг ўринбосари вазифасидан озод этиш тўғрисидаги қарор қабул қилинди.

Ўзбекистон ССР Министрлар Совети Раисининг ўринбосари, республика Госплани раиси депутат **И. И. Искандаров** «Ўзбекистон ССРни иқтисодий ва социал ривожлантиришнинг 1988 йилги Давлат плани тўғрисида ҳамда Ўзбекистон ССРни иқтисодий ва социал ривожлантиришнинг 1987 йилги Давлат плани қандай бажарилаётганлиги ҳақида» доклад қилди.

Ўзбекистон ССР молия министри депутат **Й. И. Маматисаев** «Ўзбекистон ССРнинг 1988 йилги Давлат бюджети тўғрисида ва Ўзбекистон ССР 1986 йилги Давлат бюджетининг ижроси ҳақида» доклад қилди.

План-бюджет комиссиясининг раиси депутат **Ш. Ҳожимуротов** план ва бюджет тўғрисидаги масалалар юзасидан Ўзбекистон ССР Олий Совети план-бюджет ҳамда бошқа доимий комиссияларининг қўшимча докладини қилди.

Шундан кейин Олий Совет докладлар ва қўшимча докладни муҳокама қилишга ўтди. Музокараларда депутатлардан: **А. С. Малолетов** (507-Чимбой шаҳар сайлов округи), **Г. Ж. Мўминова** (233-Усмон Юсупов сайлов округи), **В. А. Смеюшчев** (142-Ильич сайлов округи), **Ш. Р. Мирсаидов** (15-Луначарский сайлов округи), **В. И. Антонов** (426-Сурхтепа сайлов округи), **Р. М. Худойберганова** (462-Гурлан сайлов округи), **П. П. Мельников** (249-Зарафшон сайлов округи), **Қ. Холмирзаев** (88-Солдатское сайлов округи), **Б. И. Бугров** (171-Жумабозор сайлов округи), **П. Қосимов** (287-Шаҳанд сайлов округи), **А. Х. Тошканбоев** (182-Сармижон сайлов округи), **Д. О. Мелибоева** (390-Крестьянск сайлов округи), **Ю. С. Васильев** (351-Ургут сайлов округи), **И. А. Азаматов** (47-Шумилов сайлов округи), **Ҳ. Э. Бердиев** (378-Анбарсой сайлов округи), **С. Ёқубова** (440-Риштон сайлов округи), **О. М. Маҳмудов** (236-Кўкдала сайлов округи), **Х. Тошев** (199-Дўстлик сайлов округи) сўзга чиқдилар.

Сессияда Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари **И. Б. Усмонхўжаев** нутқ сўзлади.

Ўзбекистон ССР Министрлар Совети Раисининг ўринбосари, республика Госплани раиси депутат **И. И. Искандаров** Ўзбекистон ССРни иқтисодий ва социал ривожлантиришнинг 1988 йилги Давлат плани тўғрисида ҳамда Ўзбекистон ССРни иқтисодий ва социал ривожлантиришнинг 1987 йилги Давлат плани қандай бажарилаётганлиги ҳақидаги масала юзасидан якунловчи нутқ сўзлади.

Олий Совет план-бюджет комиссияси ва бошқа доимий комиссияларнинг тузатишларини эътиборга олиб, Ўзбекистон ССРни иқтисодий ва социал ривожлантиришнинг 1988 йилги Давлат плани тўғрисидаги Қонунни, шунингдек, Ўзбекистон ССРни иқтисодий ва социал ривожлантиришнинг 1987 йилги Давлат плани қандай бажарилаётганлиги ҳақидаги қарорни бир овоздан қабул қилди.

Депутатлар Ўзбекистон ССРнинг 1988 йилги Давлат бюджети тўғрисидаги Қонунни ва Ўзбекистон ССР 1986 йилги Давлат бюджетининг ижроси ҳақидаги қарорни ҳам бир овоздан қабул қилдилар.

Ўзбекистон ССР Олий Совети сессияси ўз ишини давом эттирмоқда.

Ўзбекистон ССР Олий Советининг қарори

ДЕПУТАТ Н. ОТАХОНОВНИ ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИ РАИСИНИНГ ЎРИНБОСАРИ ҚИЛИБ САЙЛАШ ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон Совет Социалистик Республикасининг Олий Совети **қарор қилади:**

Депутат Носиржон Отахонов Ўзбекистон ССР Олий Совети Раисининг ўринбосари қилиб сайлансин.

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Раиси Р. НИШОНОВ,

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Секретари Л. БЕКҚУЛБЕКОВА,

Тошкент шаҳри,
1987 йил 27 октябрь.

Ўзбекистон ССР Олий Советининг қарори

ДЕПУТАТ С. КАРИМОВНИ ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИ РАИСИНИНГ ЎРИНБОСАРИ ВАЗИФАСИДАН ОЗОД ЭТИШ ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон Совет Социалистик Республикасининг Олий Совети **қарор қилади:**

Депутат Самарахон Каримов Ўзбекистон ССР Олий Совети Раисининг ўринбосари вазифасидан озод қилинсин.

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Раиси Р. НИШОНОВ,

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Секретари Л. БЕКҚУЛБЕКОВА,

Тошкент шаҳри,
1987 йил 27 октябрь.

ЮБИЛЕЙ ЙИЛИ ХИРМОНИГА

Республика областларида пахта тайёрлашнинг бориши тўғрисида шу йил 27 октябрга бўлган

МАЪЛУМОТ

(Планга нисбатан процент ҳисобида)

Областлар	Бир кунда	Мавсум бошидан	Шу жумладан машинада терилгани: Бир кунда	Шу жумладан машинада терилгани: Мавсум бошидан
Хоразм	0,72	76,73	0,73	35,96
Бухоро	0,30	74,29	0,20	60,88
Сурхондарё	0,20	73,45	0,16	81,96
Тошкент	0,04	69,18	—	60,90
ҚҚАССР	0,91	64,78	0,80	56,68
Жиззах	0,02	64,51	—	57,15
Сирдарё	0,05	62,88	0,01	68,03
Фарғона	0,11	62,35	0,08	29,48
Наманган	0,09	54,15	0,01	38,25
Қашқадарё	0,04	51,85	0,08	47,27
Андижон	0,12	49,64	0,03	19,33
Навоий	0,16	46,06	0,12	37,36
Самарқанд	0,05	44,46	0,02	38,94
Республика бўйича:	0,20	61,24	0,15	49,30
Шу жумладан ингичка толали пахта:				
Навоий	1,23	109,05	0,74	46,00
Сурхондарё	0,29	89,52	0,30	116,45
Наманган	0,10	58,24	—	—
Қашқадарё	0,05	57,42	0,02	73,96
Бухоро	0,17	28,26	0,33	10,90
Республика бўйича:	0,23	77,05	0,23	97,47

ҲАР ҚАНДАЙ ОБ-ҲАВО ШАРОИТИДА ҲАМ ПАХТАМИЗНИ НЕСТ-НОБУД ҚИЛМАЙ ТЕРИБ ОЛАЙЛИК!

Ҳосил—87

● 26 октябрь куни республикамиз далаларидан 11684 тонна «оқ олтин» териб олинди. Мавсум бошидан бери тайёрланган пахта 3502891 тоннадан ошди.

● Бир кунда «зангори кема»лар бункеридан 4908 тонна, мавсум бошидан бери эса 1577631 тонна дурдона тўкилди.

● Тўсатдан тушган қор, ёмғир далалардаги иш маромини сусайтириб юборди. Лекин табиат қийинчиликлари пахтакорлар, ҳиммати баланд ҳашарчиларнинг ғайрат-шижоатига ғов бўла олмайди.

● Далаларда уюшқоқлик кўрсатсак, хирмонларимиз юксалаверади.

● Қийинчиликларни баҳона қилиб, сусткашлик қилсак, катта меҳнат эвазига етиштирилган ҳосилни бой бериб қўйишимиз мумкин.

● Ўзини пахтакор республика граждани, деб билган ҳар бир кишининг ўрни — юбилей йили хирмони ҳал бўлаётган пахтазорда.

Халқ кўксига ҳамиша чўғ солиб турадиган шеърлар бўлади. Булар — эрк ва саодат, муҳаббат ва вафо, меҳнат ва бурч, меҳр ва қаҳр ҳақидаги истеъдод ва илҳом билан ёзилган асарлардир.

Социалистик Меҳнат Қаҳрамони, Ўзбекистон халқ шоири Уйғуннинг «Назир отанинг ғазаби» шеъри ёзилганига ярим асрдан кўпроқ вақт ўтди. Аммо шу шеър лирик қаҳрамони бўлган пири бадавлат деҳқоннинг ўй-фикрлари, ғайрат-шижоати, халқ ва давлат манфаати йўлидаги жонкуярлиги шу кунларда пахта далаларида меҳнат қилаётган юз минглаб совет кишиларининг руҳига, кайфиятига, ўй-ташвишларига шу қадар яқин, шу қадар ҳамоҳангки, бу кекса ва ёш — ҳамманинг дилидаги гап бўлиб янграмоқда.

Назир отанинг ғазаби

УЙҒУН

Кўк юзини булут, чол кўзини ғазаб
Аста босиб кела бошлади.
Етиб келиб булут чолнинг тепасига,
Уч-тўрт совуқ томчи ташлади...
Муштумини қисди, титради чол,
Оловланди хира кўзлари.
Ғазабларга тўлиб асабий бир тусда,
Лабларидан учди сўзлари:
«Тавба!..
Бу лаънати, асти, нима қилади?!
Қани энди... бўға бошласам!
Иложи бўлса-ю, лаънатини
Тилка-тилка қилиб ташласам!..»
Муштумини қисган, титрайди чол,
Кўк юзида хира кўзлари.
Ғазабларга тўлиб асабий бир тусда,
Лабларидан учар сўзлари:
«Э!..
Менга деса агар тош ёғмайдими!
Барибир, пахтани терамиз!
Бир дона ҳам кўсак қолдирмасдан,
Ҳукуматга тўплаб берамиз!..»
Юрагида унинг ғайрат тўла,
Ўзи эса жуда ҳам қари.
Кўкка қараб яна ғўдиллаб олди-да,
Босиб кетди пахтазор сари...

1934 йил

ЁМҒИР

Хирмон ёмғир, шийпон ёмғир, ҳаммаёқ ёмғир
Кўсаклардан сирғалиб у ғўзага томди.
Уват ёмғир, жўяк ёмғир, бўш чаноқ ёмғир
Ғазаблардан сирғалиб у, зардага томди.
Планингиз марра сари боссин деб қадам
Сиз бундасиз, акам бунда, болалар бунда.
Ишонаман, бўш келмайсиз бригадир янгам
Боғча бунда, чақа бунда, аллалар бунда.
Кўрпасига қараб оёқ узатмади куз
Мардлик билан енгиш керак энди бу ёғин.
Пахта билан ўраб-чирмаб қўяпсиз сиз,
Кўрпасидан чиқиб қолган кузнинг оёғин.

Зулфия МЎМИНОВА.

МАТБУОТ МАРКАЗИ ХАБАРЛАРИ

АНДИЖОН ОБЛАСТИ

В. И. Лениннинг 100 йиллиги номли совхоз пахтакорлари Комсомолобод районида биринчи бўлиб йиллик план бажарилгани ҳақида рапорт бердилар. Янги ўзлаштирилган ерларнинг ҳар гектаридан 10,5 центнердан хирмон кўтарилиб, давлатга 440 тонна «оқ олтин» етказиб берилди.

ФАРҒОНА ОБЛАСТИ

Областда шу кунгача 90 та бригада йиллик планни бажарди. Шуларнинг 7 таси Ўзбекистон районидаги Жданов номли совхознинг «Ғаниобод» бўлимига қарашлидир. Бўлим пахтакорлари мавсум бошидан бери 1865 тонна пахта тайёрлаб, зафар маррасини эгалладилар.

СИРДАРЁ ОБЛАСТИ

Меҳнатобод районида иккита бўлим Улуғ Октябрнинг 70 йиллиги шарафига олган социалистик мажбуриятини бажарди. Ҳамза номли совхознинг Салим Қувватов бошлиқ бўлими заршунослари 557 гектар ернинг ҳар биридан пландаги 15 центнер ўрнига 23 центнердан пахта териб олишга эришдилар. Бўлимда ҳосилдорликни 25 центнерга етказиш учун йиғим-терим авж олдирилмоқда.

САМАРҚАНД ОБЛАСТИ

Пайариқ районидаги Куйбишев номли колхознинг Х. Мелиев бошлиқ бригадаси йиллик планни бажарди. Миришкорлар давлатга 137 тонна «оқ олтин» етказиб бердилар. Шунинг 91 тоннаси машиналар ёрдамида терилди.

НАВОИЙ ОБЛАСТИ

Қизилтепа районидаги «Ўзбекистон» совхози меҳнат аҳли 588 тонна ўрнига 672 тонна пахта тайёрлаб, йиллик планни адо этдилар. Хўжаликда яна 250 тонна хом ашё тайёрлаш мажбурияти қабул қилинди.

ЎН БИРИНЧИ ЧАҚИРИҚ ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИНИНГ ОЛТИНЧИ СЕССИЯСИ

ЎЗБЕКИСТОН ССРни ИҚТИСОДИЙ ВА СОЦИАЛ РИВОЖЛАНТИРИШНИНГ 1988 ЙИЛГИ ДАВЛАТ ПЛАНИ ТЎҒРИСИДА ҲАМДА ЎЗБЕКИСТОН ССРни ИҚТИСОДИЙ ВА СОЦИАЛ РИВОЖЛАНТИРИШНИНГ 1987 ЙИЛГИ ДАВЛАТ ПЛАНИ ҚАНДАЙ БАЖАРИЛАЁТГАНЛИГИ ҲАҚИДА

Ўзбекистон ССР Министрлар Совети Раисининг ўринбосари, республика Госплани раиси депутат И. И. ИСКАНДАРОВ доклади

Ҳурматли депутат ўртоқлар! Ўзбекистон ССР Олий Советининг ушбу сессияси муҳим тарихий воқеа арафасида, бутун совет халқи ва тараққийпарвар инсоният жаҳон цивилизацияси тарихида янги давр очиб берган Улуғ Октябрь социалистик революциясининг 70 йиллигини муносиб кутиб олишга тайёргарлик кўраётган бир пайтда ўтмоқда. КПСС Марказий Комитетининг 1985 йил апрель Пленуми қарорларига мувофиқ партия ишлаб чиққан мамлакат социал-иқтисодий тараққиётини жадаллаштириш концепцияси эса Улуғ Октябрь ғояларининг мантиқий давоми бўлиб қолмоқда. Табиийки, совет кишилари ўз келажагини СССР Олий Советининг саккизинчи сессияси материалларида яққол ифодалаб берилган мана шу стратегик йўлни тўла-тўкис амалга ошириш билан ҳақли равишда боғлиқ деб билмоқдалар.

Ўзбекистон ССР Министрлар Совети сизларнинг муҳокамангизга тақдим этаётган республикани иқтисодий ва социал ривожлантиришнинг 1988 йилга — ўн иккинчи беш йилликнинг учинчи йилига мўлжалланган Давлат плани партия XXVII съездининг, КПСС Марказий Комитети шундан кейинги Пленумларининг программавий йўл-йўриқларига ва «Давлат корхонаси (бирлашмаси) тўғрисида»ги СССР Қонунининг қоидаларига мувофиқ ҳамда беш йиллик планнинг тасдиқланган топшириқлари асосида ишлаб чиқилган.

План кўрсаткичлари **партиянинг иқтисодий стратегиясини амалга оширишда келгуси 1988 йилнинг алоҳида роли ва тутган ўрнига асосланиб тузилган.** Халқ хўжалигини бошқаришни қайта қуриш соҳасидаги асосий вазифаларни амалга оширишда айни шу йилда ҳал қилувчи қадамлар қўйилиши лозим бўлганлиги учун экономикада бошланган ижобий силжишлар мустаҳкамланди ва ривожлантирилди.

План лойиҳасини ишлаб чиқиш пайтида Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети билан республика ҳукуматининг иқтисодий қурилиш масалаларига доир қарорларини амалга оширишга, Ўзбекистон ССР Олий Советининг депутатларига сайловчилар берган наказларни турмушга татбиқ этишга биринчи галда эътибор берилди, министрликлар ва идораларнинг, халқ депутатлари маҳаллий Советларининг, Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг ҳамда бошқа илмий-тадқиқот институтларининг таклифлари ҳисобга олинди.

План лойиҳаси Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг Бюросида кўриб чиқилди ва асосан маъқулланди. Шу билан бирга маҳсулот ишлаб чиқаришни кўпайтириш ҳамда келгуси йил Давлат планини тузишда унинг сифатини ошириш учун таг-заминли резервларни жалб этишни ҳисобга олиб, айрим кўрсаткичларнинг яна ҳам тўлиқроқ балансли бўлишига қаратилган бир қанча жиддий мулоҳазалар ҳам билдирилди. Ана шу барча мулоҳазалар план топшириқларини узил-кесил ишлаб чиқиш ва амалга ошириш жараёнида эътиборга олинади.

1988 йилги план кўрсаткичлари экономикани интенсив ривожланиш йўлига қатъият билан ўтказиш, ишлаб чиқариш ҳажмларини кўпайтириш ва унинг самарадорлигини ошириш учун барча имконият ҳамда ресурсларни сафарбар этиш соҳасида беш йилликнинг дастлабки икки йили мобайнида ўтказиб келинаётган жуда катта ишларга асосланади. **Бу йилги планнинг бажарилиши ва умуман беш йилликнинг икки йили якунлари** шундан далолат бериб турибди.

Дастлабки маълумотларга қараганда, ялпи ижтимоий маҳсулот 1986 йилда эришилган даражага нисбатан 1,7 миллиард сўмлик миқдорда ёки 3,6 процент, ҳосил қилинган миллий даромад эса 1,2 миллиард сўмлик миқдорда ёки 5,6 процент кўпаяди.

Саноат маҳсулоти пландаги базага нисбатан 4,5 процент, ҳақиқатда мавжуд бўлган базага нисбатан эса 3,3 процент ортади, бу эса беш йилликнинг икки йили якунлари юзасидан беш йиллик планда белгиланган 9,4 процентли топшириқ маррасига чиқиб олиш имконини беради. Шу билан бирга, маҳсулотнинг энг муҳим турларини ишлаб чиқариш, чунончи газ ва нефть қазиб олиш, электр энергия ҳосил қилиш, тракторлар, куч трансформаторлари, пахта толаси, бошқа баъзи маҳсулотлар ва халқ истеъмол қиладиган товарлар ишлаб чиқариш юзасидан белгиланган йиллик топшириқлар тўла ва ошириб бажарилади. Халқ учун керакли моллар ишлаб чиқаришнинг умумий ҳажми 2,2 процент кўпаяди.

Аммо мана шу барча ижобий натижалар бизни асло қониқтира олмайди. Биз натижаларга баҳо бера туриб, бу беш йиллик алоҳида аҳамиятга эга эканлигига асосланишимиз лозим. Бу беш йиллик бутун халқ хўжалигида туб ўзгартишларнинг мустаҳкам пойдеворини яратиши, социал-иқтисодий тараққиётнинг барча йўналишларида бурилиш беш йиллиги бўлиб қолиши лозим. Иш натижаларига мана шу юксак талаблар позициясида туриб ёндашиладиган бўлса, у ҳолда шуни қайд этиб ўтиш кераки, бу йил бир қанча нохуш тенденцияларга барҳам беришга, жадаллаштиришнинг кўпгина резервлари ва имкониятларини хўжалик оборотига жалб қилишга муваффақ бўлинмади.

Аввало саноатда ишлаб чиқариш программаси умуман қониқарсиз бажарилаётганлиги тўғрисида айтиб ўтиш керак. Йилнинг ўтган даври мобайнида 296 та ишлаб чиқариш бирлашмаси ва корхонаси маҳсулот етказиб бериш юзасидан мажбуриятларни ҳисобга олганда маҳсулотни реализация қилиш топшириқларини уддалай олмади ва 350 миллион сўмликдан кўпроқ маҳсулотни етказиб бермади. Бинокорлик материаллари саноати министрлиги (ўртоқ Исаев) системасида (бу министрликда корхоналарнинг ярмидан кўпроғи шартнома интизомига риоя этмаяпти), Мебель ва ёғочсозлик саноати министрлиги (ўртоқ Қурбонов), Енгил саноат министрлиги (ўртоқ Тоймазов), Давлат агросаноат комитети (ўртоқ Антонов), Маҳаллий саноат министрлиги (ўртоқ Исмоилов) системасида қолоқлар айниқса кўп. Чирчиқдаги «Электрохимпром» (ўртоқ Содиқов), Тошкентдаги «Средазэлектроаппарат» (ўртоқ Бобоев), «Средазкабель» (ўртоқ Маҳкамов) бирлашмалари, Тошкент трактор заводи (ўртоқ Мусин), «Узбектекстильмаш» (ўртоқ Пайгин), Самарқанд химия заводи (ўртоқ Ёқубов), Жиззах аккумулятор заводи (ўртоқ Скворцов) каттагина қолоқликка йўл қўйдилар.

Республикадаги ҳар тўртта корхонанинг бири турдош корхона ходимлари ва истеъмолчиларга ой сайин панд бериб, талаб этиладиган номенклатура ва ассортиментдаги буюмларни кўп миқдорда етказиб бермаяпти. Ўтган давр мобайнида «Андижанкабель», «Электродвигатель», «Сантехлит» заводлари, «Малика», «Қизил тонг» бирлашмалари, «Тошкент» мебель бирлашмаси, «Ўртоқ» кондитер фабрикаси, Самарқанд чой қадоқлаш фабрикаси ва бошқа бир қанча корхоналар шартнома бўйича маҳсулот етказиб бериш планларини бирон марта ҳам бажармаганлигини ҳеч нарса билан оқлаб бўлмайди.

Айниқса бинокорлик материаллари ишлаб чиқаришда, қурилиш индустрияси, маҳаллий саноат корхоналарида, машинасозликнинг бир қанча корхоналарида ишлаб турган қувватлар иш билан кам таъминланганлиги сабабли ишлаб чиқаришни ўстиришнинг талайгина резервлари фойдаланилмай қолмоқда. Енгил саноатнинг янги барпо этилган корхоналарида ва уларнинг филиалларида ишлаб чиқариш қувватларидан фойдаланишда мутлақо йўл қўйиб бўлмайдиган аҳвол вужудга келди.

Айни вақтда тегишли министрликларнинг раҳбарлари Тоймазов, Исмоилов, Исаев, Қурбонов ўртоқлар мавжуд резервлар ва имкониятлардан мумкин қадар кўпроқ фойдаланиш чораларини кўриш ўрнига ўз кучғайратларини асосан белгиланган планларни ҳар қандай йўллар билан камайтиришга ва илғорлар қаторидан жой олишга қаратмоқдалар.

Энг аввало енгил саноатда халқ истеъмоли моллари ишлаб чиқаришни кенгайтиришнинг мавжуд катта имкониятларидан ниҳоятда қониқарсиз фойдаланилмоқда, бу саноатда салкам 100 миллион сўмлик, мебель ва ёғочсозлик саноатида 5,5 миллион сўмлик, Иттифоқ қарамоғидаги корхоналарда 16 миллион сўмликдан кўпроқ маҳсулот кам берилди, Андижон областида (ўртоқ Ҳасанов), Бухоро областида (ўртоқ Тошканбоев), Жиззах областида (ўртоқ Ҳабибуллаев) ва Тошкент шаҳрида (ўртоқ Мирсаидов) ана шундай катта имкониятлардан яхши фойдаланилмаяпти.

Олмалиқ кон-металлургия комбинати (ўртоқ Сигедин), «Узбектекстильмаш» бирлашмаси (ўртоқ Пайгин), «Сигнал» илмий-ишлаб чиқариш бирлашмаси (ўртоқ Соколов) каби йирик корхоналар халқ истеъмол қиладиган моллар ишлаб чиқаришни йўлга қўймадилар.

Республиканинг бир қанча илғор машинасозлик корхоналари мураккаб рўзғор техникаси ҳамда уй-рўзғор ишларида ишлатиладиган камчил буюмлар ва маданий маҳсулотлар ишлаб чиқаришни ташкил этишда тузукроқ ташаббускорлик кўрсатмаяптилар. Масалан, Чкалов номидаги Тошкент авиация ишлаб чиқариш бирлашмаси (ўртоқ Журавлев) мукаммал бўлмаган болалар аравачаларини ишлаб чиқариш билан бир неча йиллардан бери чекланиб келмоқда, трактор заводи (ўртоқ Мусин) йиғма каравотларнигина ишлаб чиқармоқда. Бундай мисоллар кўп. Айни вақтда ихчам магнитофон, «Малютка» кир ювиш машинаси каби тақчил маҳсулотларни ишлаб чиқаришни ўзлаштириш ва жойлаштириш масалалари неча йиллардан бери ҳал қилинмай келинмоқда.

Натижада сабзавот консервалари, бўёқлар, ҳатто оддий тўғноғич ва қисқичлар каби 650 турга яқин истеъмол молларини республикага четдан ташиб келтиришга мажбур бўлмоқдамиз, ҳолбуки шу ернинг ўзида бу маҳсулотларни кўплаб ишлаб чиқариш учун ҳамма зарур шароитлар бор.

Халқ депутатлари маҳаллий Советларининг ижроия комитетлари мазкур **маҳсулотларни ишлаб чиқарадиган кооперативлар ташкил этиш** йўли билан истеъмол товарларини кўпайтириш каби катта резервга эътиборни кучайтиришлари керак. Республикада 670 тадан кўпроқ турли кооператив тузилди, уларда 6 минг киши ишлаб турибди. Бироқ тузилган кооперативларнинг структураси кўриб чиқиладиган бўлса атиги 116 та кооператив халққа керакли молларни бор-йўғи 780 минг сўмлик ишлаб чиқармоқда. Андижон, Бухоро, Фарғона, Наманган областларида атиги 2 тадан шундай кооператив тузилган, Жиззах, Қашқадарё, Навоий ва Сирдарё областларида эса бундай кооператив битта ҳам йўқ.

Қишлоқ хўжалигида йил қониқарсиз якунланмоқда. Пахта тайёрлаш ўтган йилнинг шу даврига нисбатан 700 минг тонна кам. Давлат агросаноат комитети (ўртоқ Исканов) системасида чорва ва парранда етиштириш ҳамда харид қилишни ташкил қилишда катта камчилик ва нуқсонлар бор, бунинг натижасида ўтган давр мобайнида салкам 20 минг тонна гўшт харид қилинмади. Бу эса ўз навбатида гўшт комбинатларининг ишида ва касалхоналарни, мактабгача тарбия муассасалари ҳамда аҳолини таъминлашда аҳволнинг мушкуллашувига олиб келди.

Қайта ишлаш тармоқларининг иши ҳозирги юксак талабларга мутлақо жавоб бера олмайди. Шунинг учун ҳам КПСС Марказий Комитетида агросаноат комплексининг қайта ишлаш тармоқларини жадал ривожлантириш юзасидан яқинда ўтказилган кенгашда республика ҳақли равишда танқид қилинди.

Йилнинг ўтган даврида Давлат агросаноат комитетининг корхоналари планга нисбатан 4 минг тоннадан кўпроқ кондитер маҳсулотларини кам ишлаб чиқарди. Ҳолбуки, ҳар йили республикага 54 минг тонна мана шундай маҳсулотлар бошқа регионлардан олиб келинмоқда. Аҳоли 3 минг тонна чой, 2 минг тонна кир совун ва бошқа кўпгина маҳсулотларни харид қилолмади. Қайта ишлаш тармоғининг ишлаб чиқариш объектлари, айниқса сабзавот ва картошка омборлари қурилиши ҳаддан ташқари суст олиб борилмоқда, ваҳолонки, бундай омборлар билан таъминланиш даражаси умуман норматившнинг ярмидан сал кўпроғини ташкил этади.

Озиқ-овқат ва гўшт-сут саноати тармоқларида 20 миллион сўмга яқин маблағ ёки ажратилган капитал маблағнинг 15 проценти ўзлаштирилмай қолди, бу эса пландаги қувватларнинг ишга туширилишини барбод қилиши мумкин. Бунда гўшт-сут, озиқ-овқат, мева-сабзавот саноатининг бир қанча объектлари, масалан Олмалиқ ва Жиззах гўшт комбинатлари, Янгийўл шаҳридаги «Лаззат» бирлашмасининг кондитер, Мўйноқ шаҳридаги консерва корхоналари, Нурота ва Ғаллаоролда матлубот кооперациясининг нон комбинатлари ҳамда бошқа корхоналар неча йиллардан бери ишга туширилмаяпти.

Раҳбар органларнинг қарорларига биноан Самарқанд ва Марғилон шаҳарларида кондитер фабрикалари қуриш кўзда тутилган, бироқ СССР Госпланида план лойиҳаларини кўриб чиқиш вақтида бу корхоналар асоссиз равишда рўйхатдан чиқариб юборилган эди.

Агросаноат комплексида йўл қўйилган камчиликлар шунга олиб келдики, беш йилликнинг икки йили якунларига кўра деҳқончилик маҳсулотлари (сабзавотдан ташқари) харид қилиш топшириқлари бажарилмаяпти, натижада қишлоқ хўжалик маҳсулотларининг деярли барча турлари бўйича Умумиттифоқ фондига маҳсулот етказиб бериш биринчи марта барбод бўладиган кўринади. Қишлоқ хўжалиги ялпи маҳсулотининг беш йиллик планда кўзда тутилган ҳажмига нисбатан 1,4 миллиард сўмлик маҳсулот камроқ етиштирилади.

Капитал қурилишда ишларнинг тубдан яхшиланиши таъминланмади. Бугунги кунгача асосий фондларни ишга тушириш йиллик плани 50 процентдан сал кўпроқ бажарилди, 63 та ишлаб чиқариш иншоотининг ишга туширилиши таъминланмади ва ўтган йилдан қолган 48 та объект ҳали ҳам қуриб битказилгани йўқ. Қурилиш министрлиги (ўртоқ Мананников) 11 та, Давлат агросаноат комитети (ўртоқ Набиев) — 13 та, «Главташкентстрой» (ўртоқ Дудин) — 5 та, Мелиорация ва сув хўжалиги министрлиги (ўртоқ Сапаев) — 3 та қурилиш бўйича ишга тушириладиган объектларнинг фойдаланишга топширилишини барбод этдилар. Қурилиш министрлиги ва «Главташкентстрой» ўз ишлаб чиқариш базаси объектларини қуришда жиддий қолоқликка йўл қўйди.

Бир қанча топшириқлар бажарилмай қолганлиги оқибатида икки йилликнинг якунлари юзасидан беш йиллик планга нисбатан 560 миллион сўмдан кўпроқ капитал маблағ ўзлаштирилмади. Асосан газ саноати министрлиги; Рангли металлургия министрлиги, Электротехника саноати министрлиги, Қишлоқ хўжалик ва трактор машинасозлиги министрлиги ҳамда бошқа министрликларнинг корхоналарида капитал маблағлар ўзлаштирилмай қолмоқда.

Беш йилликнинг социал программаси изчиллик билан амалга оширилмоқда. Йил давомида ижтимоий истеъмол фондлари 4,7 процент кўпаяди, аҳоли жон бошига тўғри келадиган реал даромадлар 1,6 процент ошади. Пуллик хизматлар соҳаси кенгайтирилади, уларнинг ҳажми салкам 15 процент ортади. Чакана товар обороти 124 миллион сўм кўпаяди, бунда вино-арақ маҳсулотлари сотиш 12 процент камаяди, ҳозирги вақтда бундай маҳсулотлар аҳоли жон бошига ҳисоблаганда умуман мамлакатдагига нисбатан 3 баравар кам сотилмоқда.

Йил мобайнида 7 миллион 25 минг квадрат метр уй-жой фойдаланишга топшириладн ва у 13 процент ошади. Мактабгача тарбия муассасаларини фойдаланишга топшириш 7 процент кўпаяди, умумий таълим мактабларини ишга тушириш плани бажарилмоқда.

Лекин социал соҳани ривожлантиришда беш йиллик топшириқларидан орқада қолинмоқда: 404 минг квадрат метр уй-жой, 2 минг ўринли мактабгача тарбия муассасалари ишга туширилмай қолди, чакана савдони, маиший хизматни ривожлантириш, аҳоли жон бошига реал даромадларни кўпайтириш топшириқлари бажарилмади. Республикамиз социал ривожланишнинг энг муҳим кўрсаткичлари соҳасида Иттифоқдаги ўртача даражадан анча орқада қолаётган бир пайтда белгиланган ишларнинг ҳам бажарилмаслиги ёмон оқибатларга олиб келиши мумкин. Жумладан, биз миллий даромад ҳосил қилиш соҳасида Иттифоқдаги ўртача кўрсаткичдан 47 процент, чакана товар обороти соҳасида 37 процент, пуллик хизматлар кўрсатиш соҳасида 62 процент, уй-жой билан таъминланиш соҳасида 22 процент, мактабгача тарбия муассасалари билан таъминланиш соҳасида 38 процент орқада қоляпмиз. Социал соҳа объектлари қурилишида йўл қўйилган сусткашлик меҳнат ресурсларини ижтимоий ишлаб чиқаришга жалб этиш ишига салбий таъсир қилмоқда. Фақат шу сабабга кўра, икки йил ичида меҳнатга яроқли аҳоли умуман кўпайгани ҳолда тахминан 100 минг киши уй-рўзғор ишида ва шахсий ёрдамчи хўжаликда банд бўлиб қолмоқда.

Ўртоқ М. С. Горбачев Ленинградда сўзлаган нутқида катта рақамларни рўкач қилувчи аввалги ялпи ёндашувни танқид қилиб, бундай деган эди: «Барча ҳолатларда ана шу турдаги рақамларнинг ўсиш динамикаси меҳнаткашлар фаровонлигининг реал ўсиш жараёни билан, уларнинг меҳнат ва турмуш шароитини яхшилаш, тартиб ва интизомни мустаҳкамлаш билан қандай нисбатда эканлиги тўғрисидаги саволга ишончли жавоб бера олиш лозим».

Фан-техника потенциалидан фойдаланишда катта резервлар ва имкониятлар бор. Республикадаги илмий ходимлар 40 минг кишидан ошади. Илмий-тадқиқот ишларини пул билан таъминлашга ҳар йили 85 миллион сўмдан кўпроқ маблағ ажратилади. Бироқ бу ишларнинг ишлаб чиқариш самарадорлигига таъсири унча сезиларли эмас.

Планнинг фан-техника тараққиёти ютуқларини жорий этиш соҳасидаги бир қанча топшириқлари бажарилмаяпти. Янги хўжалик механизмининг имкониятларидан ёмон фойдаланилмоқда, маҳсулотнинг сифатини тубдан яхшилашга эришилгани йўқ. Кўпгина министрликлар фан-техника тараққиёти масалаларига эътибор бермаяптилар. Натижада бу йил топшириқларнинг сони жиҳатидан белгиланган план атиги 81 процент, жорий этиш ҳажми юзасидан белгиланган план 89 процент бажарилди. Тармоқ комплекс ва илмий-техника программалари юзасидан белгиланган ҳар икки топшириқнинг бири бажарилмади, шу жумладан паст температурали технология асосида цемент ишлаб чиқариш, узлуксиз суғориш технологиясидан фойдаланиладиган суғориш системаларини яратиш, мева ва сабзавотларни мослаштирилган газ муҳитида сақлаш технологиясини жорий қилиш, суперпластификаторлардан фойдаланиб темир-бетон конструкциялар тайёрлаш программалари бажарилмай қолди. Янги техника юзасидан топшириқ олган 42 министрликдан бор-йўғи 21 таси планни тўла ҳажмда бажарди, холос. Фан-техника тараққиётига бундай муносабат ижтимоий ишлаб чиқариш самарадорлигини пасайтиришга олиб келди.

Шундай қилиб, якунлардан кўриниб турибдики, экономикани ривожлантиришда ҳозирча зарур барқарорликка эришилгани йўқ, уни ўстиришнинг таг-заминли омиллари тегишли тарзда ишга туширилган эмас. Йил охиригача икки ой қолганлигини эътиборга олганда, эндиликда асосий камчилик ва нуқсонлар яққол кўриниб қолган бугунги кунда барча резерв ва имкониятларни иложи борича сафарбар этиш, йўл қўйилган қолоқлик ўрнини тўлдириш ва шу тариқа 1988 йилги план топшириқларини бажаришдаги тиғизликни камайтириш муҳим аҳамиятга эгадир. Вазифа қолган кунлар ичида шу йилнинг топшириқлари сўзсиз бажарилишини таъминлашдан иборат. Бизда эса бундай имконият мавжуд.

Беш йилликнинг ўтган даврида экономиканинг ривожланишини танқидий анализ қилиш, ижтимоий ишлаб чиқариш самарадорлигини ошириш йўлларини излаш, келгусида республика олдида турган вазифаларнинг мураккаблиги 1988 йилги план лойиҳасига асос қилиб олинган конкрет ҳаракат программасини белгилаб берди. Шунга мувофиқ 1988 йилги **план лойиҳасининг асосий мақсадлари ва вазифалари** қуйидагилардан иборат:

Биринчидан, халқ хўжалиги тармоқларининг ва территорияларнинг ўзаро боғланишини такомиллаштириш, фан ва техника ютуқларини жорий этиш, интенсив омилларнинг ролини ошириш асосида ижтимоий ишлаб чиқаришни ривожлантиришдаги зарур мутаносибликни ва пропорционалликни таъминлаш;

Иккинчидан, халқ хўжалиги тараққиётининг социал йўналишини кучайтириш, йирик социал-иқтисодий проблемаларни ҳал этиш, аввало, меҳнат ресурсларининг иш билан самарали таъминланиши, ноишлаб чиқариш соҳа тармоқларини жадал ривожлантириш, халқнинг турмуш даражасини янада ошириш;

Учинчидан, моддий ишлаб чиқариш ва хизмат кўрсатиш барча тармоқларидаги корхоналар, ташкилотлар ва хўжаликларни тўла хўжалик ҳисоби, ўз харажатларини ўзи қоплаш ва ўзини-ўзи пул билан таъминлашга кенг миқёсда ўтказиш, халқ хўжалик комплексини бошқаришнинг ташкилий структурасини такомиллаштириш;

Тўртинчидан, республиканинг мамлакат ягона халқ хўжалик комплексига қўшадиган ҳиссасини янада кўпайтириш, бунга иқтисодий алоқаларни кенгайтириш ва вужудга келтирилган иқтисодий ҳамда илмий-техникавий потенциалнинг самарадорлигини ошириш асосида эришиш лозим.

План лойиҳасининг кўрсаткичларини тузишда КПСС XXVII съездининг ва беш йиллик планнинг Ўзбекистон ССР учун белгиланган топшириқлари асос қилиб олинди. Мана шуларга мувофиқ, **беш йиллик планда белгиланган марраларга эришиш ва улардан ўзиб кетиш** кўзда тутилмоқда. Ҳосил қилинадиган миллий даромадни беш йиллик пландаги 4,2 процент ўрнига 4,8 процент кўпайтириш ёки 25,2 миллиард сўмликка етказиш, ялпи ижтимоий маҳсулотни 4,1 процент ошириш мўлжалланмоқда. Миллий даромад суръатларининг тезроқ кўпайиши ижтимоий ишлаб чиқариш самарадорлиги ортиб боришидан дарак беради. Саноатда миллий даромаднинг салмоғи 24,6 процентдан 25,7 процентга етади, бу эса халқ хўжалигидаги пропорциялар такомиллашиб бораётганлигининг далилидир.

Лойиҳадаги кўрсаткичлар саноат маҳсулоти ишлаб чиқариш ҳажми жиҳатидан — унинг умумий ҳажми ва энг муҳим маҳсулот турларининг кўпчилиги жиҳатидан **беш йиллик план даражасига чиқиб олишни таъминлайди,** қишлоқ хўжалигида давлат йўли билан гўшт, сут ва тухум харид қилиш ҳажми жиҳатидан **беш йиллик топшириқларини анчагина ошириш** таъминланади.

Пулли хизматни, маиший хизматни, уй-жой қурилишини, мактаблар ва мактабгача тарбия муассасалари, касалхоналар ва поликлиникаларни ишга туширишни, халқ истеъмоли моллари ишлаб чиқаришни ва темир йўл транспортида юк ташишни ўстириш кўрсаткичлари беш йиллик марраларидан юқорироқ қилиб ишлаб чиқилган.

1988 йил плани вужудга келтирилган ишлаб чиқариш потенциалининг самарадорлигини оширишга қаратилганлиги унинг ўзига хос хусусиятидир. Бу нарса, аввало, самарадорликнинг асосий кўрсаткичи сифатида моддий соҳада ишлаб турган ҳар бир кишининг миллий даромад ҳосил қилиши бир йил мобайнида 2,9 процент кўпайишида ўз ифодасини топади. Бу эса беш йиллик план топшириқларига тўла-тўкис мос келади.

Кейинги йиллар мобайнида биринчи марта моддий ишлаб чиқариш тармоқларида фондларнинг самарадорлиги 2,07 тийин, шу жумладан, саноатда 0,41 тийин, қишлоқ хўжалигида эса 6 тийин ортади.

Миллий даромаднинг 1000 сўми ҳисобига энергия сарфини 21 килограмм шартли ёқилғи миқдорида камайтириш кўзда тутилганлиги беш йиллик топшириқларига мувофиқ келади. Миллий даромадни ҳосил қилиш учун материал сарфи беш йиллик топшириқларидан юқорироқ даражада, яъни 0,9 пункт миқдорида камайиши кўзда тутилмоқда.

Капитал маблағларнинг самарадорлиги беш йиллик топшириқларидан учдан бир ҳисса юқори қилиб кўзда тутилиб, 24,2 тийин миқдорида планлаштирилмоқда.

Ишлаб чиқариш самарадорлигининг планда белгиланган ўсиши **фан-техника тараққиётини жадаллаштириш,** унинг устун соҳаларини ривожлантириш, янги техника ва технологияни, тугалланган илмий ишланмаларни жорий қилиш миқёсларини кенгайтириш негизига қурилади.

1988 йилда Умумиттифоқ фан-техника программаларининг 135 та топшириғи ва республика фан-техника программаларининг 179 та топшириғини бажариш планлаштирилмоқда. Республика халқ хўжалигининг барча тармоқларига 77 та янги ишлаб чиқариш база технологиялари, бир қанча илғор фан-техника ечимлари жорий этилади, бу эса ижтимоий ишлаб чиқаришнинг техникавий даражаси ва самарадорлигини анча ошириш имконини беради.

Ишлаб чиқаришнинг илмий-техникавий даражасини янада ошириш юзасидан кўзда тутилган чора-тадбирлар 1988 йилда республика халқ хўжалиги барча тармоқларининг иш самарадорлигини анча ошириш ва Ўзбекистон ССР Министрлар Советига қарашли хўжалик соҳасидагина ишлаб чиқариладиган маҳсулот таннархини камайтириш йўли билан тежаш ҳисобига олинадиган фойдани 109 миллион сўм миқдорида кўпайтиришга эришиш имконини беради, бу рақам беш йиллик план топшириқларига мувофиқ келади.

Умуман республика халқ хўжалигида 1988 йилда планлаштирилган фан-техника тадбирларини жорий этиш ҳисобига 57 мингдан кўпроқ ишловчи нисбий равишда бўшатиб олинади. Бошқа омиллар билан бир қаторда комплекс механизациялаш ва автоматлаштиришдан, илғор технология жараёнларидан, автомат бошқарув системаларидан кенг фойдаланиш йўли билан **меҳнат унумдорлиги** саноатда 3,5 процент, қурилишда 3,6 процент ва қишлоқ хўжалигининг жамоат секторида 5,6 процент **кўпайтирилади.**

Депутат ўртоқлар!

Келгуси йил планининг **социал йўналишини кучайтириш** унинг энг муҳим хусусиятларидан биридир. Халқнинг турмуш даражасини ошириш вазифаларини ҳал этиш учун ва аввало, истеъмол буюмлари ишлаб чиқаришни ва социал-маданий соҳанинг моддий базасини ривожлантириш учун керакли ресурсларни устун даражада ажратишдан иборат ёндашув кучли социал сиёсатга асос қилиб олинган. Халқ маорифини, маданиятни, соғлиқни сақлашни ривожлантиришга, уй-жой проблемасини ва бошқа социал эҳтиёжларни ҳал этишга қарийб 2 миллиард сўм, яъни беш йиллик планда кўзда тутилганига нисбатан 378 миллион сўм кўп капитал маблағ ажратилади. Шу билан бирга социал-маданий тармоқларнинг моддий-техника базасини мустаҳкамлашга сарфланадиган маблағларнинг улуши 36 процентни ташкил қилади. Шундай қилиб, социал соҳани ривожлантириш учун ресурслар ажратишга **ёндашишнинг «қолдиқ принципи»га бутунлай барҳам берилади.**

Меҳнатга қобилиятли аҳолининг иш билан таъминланишини ошириш юзасидан тармоқ комплекс программасида кўзда тутилган тадбирлар социал ривожланишнинг ва турмуш даражасини оширишнинг ҳал қилувчи омилидир. Ўзбекистоннинг регионал шароитларида бу проблеманинг алоҳида аҳамияти шундан келиб чиқадики, шу вақтгача республикамизда меҳнатга лаёқатли 685 мингдан кўпроқ аҳоли шахсий ёрдамчи хўжаликда банд бўлиб келди. Уларнинг кўпчилиги ёш болали аёллардир. Шу сабабли аҳоли жон бошига тўғри келадиган пул даромадлари пастлигича қолмоқда ва Иттифоқдаги ўртача даражанинг атиги 60 процентини ташкил этмоқда.

Шу муносабат билан 1988 йилда 300 минг кишини ижтимоий ишлаб чиқаришга ва ўқишга жалб этиш кўзда тутилади, бу 1987 йилга нисбатан 21 процент кўп, демакдир.

КПСС Марказий Комитети билан СССР Министрлар Советининг «Гражданларнинг шахсий ёрдамчи хўжаликларини, коллектив боғдорчилик ва полизчиликни ривожлантириш соҳасидаги қўшимча тадбирлар тўғрисида»ги қарори ва бошқа қарорлари меҳнат фаолиятининг турли усулларини ривожлантиришда аввалги чекланишларни бекор қилади ва республика шароитида колхозлар, совхозлар ва матлубот кооперацияси билан шахсий ва ёрдамчи хўжаликдан чиқадиган деҳқончилик ва чорвачилик маҳсулотларини етказиб бериш тўғрисида шартномалар тузиш билан аҳолининг ишлаб чиқаришда банд бўлишини оширишни таъминлайди. Мана шу фаолият меҳнаткашларнинг **умумий меҳнат стажига қўшиб ҳисобланиши** ҳам жуда муҳимдир. Бу тадбирларнинг иқтисодий ва социал аҳамияти қуйидагилардан иборат бўлади: ҳозирнинг ўзидаёқ республика территориясидаги мева-сабзавот маҳсулоти ва картошка ялпи ҳосилининг 30—50 проценти ва чорвачилик ҳамма маҳсулотининг ярмига яқини, қишлоқ хўжалиги барча ялпи ҳосилининг чорак қисмига яқини ва қишлоқ хўжалигидан олинадиган миллий даромаднинг қарийб учдан бир қисми гражданларнинг шахсий ва ёрдамчи хўжаликларида етиштирилмоқда. Лекин шунга қарамай, мазкур гражданлар моддий неъматлар ишлаб чиқаришда қатнашаётганлар қаторида ҳисобга олинмас, бу эса уларнинг фаолиятини кенгайтиришга салбий муносабатни ва ножўя зиддиятларни келтириб чиқарар эди.

Эндиликда халқ депутатлари маҳаллий Советларининг ижроия комитетлари, министрликлар ва идоралар фаолиятнинг якка тартибдаги ва кооператив усулларини ривожлантиришга муносабатни тубдан ўзгартиришлари, фаолиятнинг мана шундай турлари билан шуғулланиш имкониятига эга бўлган, шу жумладан, шахсий хўжаликларидан қишлоқ хўжалик маҳсулотини шартнома асосида етказиб берадиган, уйида ишлайдиган, тўлиқ бўлмаган иш кунида ишлайдиган ва бошқа тарзда меҳнат қиладиган гражданларни ҳисобга олишни йўлга қўйишлари керак. Зарур тарзда ташкилий-иқтисодий шарт-шароитларни яратиш, уларни зарур бинолар, асбоб-ускуна, хом ашё билан таъминлашда ва уларнинг маҳсулотини сотишда ёрдам бериш, хуллас бу ишни янада юксак давлат даражасига кўтариш лозим.

Кучли социал сиёсатни амалга ошириш ва меҳнат ресурсларининг иш билан машғул бўлишини ўстириш туфайли 1988 йилда **аҳолининг пул ва реал даромадлари янада кўпаяди.** Пул даромадлари 1987 йилга нисбатан 1,5 процент, шу жумладан, иш ҳақи 1,1 процент кўпаяди, ишчи ва хизматчиларнинг меҳнатига тўланадиган ҳақни корхоналарнинг ўзи ишлаб топган маблағ доирасида оширишга қаратилган тадбирларни рўёбга чиқаришни ҳисобга олиб иш ҳақини ошириш белгиланмоқда. Қорақалпоғистон АССР ходимлари учун район коэффициентини кўпайтириш, соғлиқни сақлаш, маориф, маданият, олий ўқув юртлари ходимларининг иш ҳақини ошириш соҳасидаги ишларни давом эттириш ҳам эътиборга олинган.

Ижтимоий истеъмол фондларидан бериладиган тўловлар ва имтиёзлар тез суръатлар билан оширилади. Пенсия ва нафақалар 6,9 процент, стипендиялар 5,1 процент кўпаяди ва беш йиллик планда кўзда тутилган режага нисбатан пенсия ва нафақалар 146 миллион сўм ва стипендиялар 3,5 миллион сўм миқдорида кўпаяди.

Аҳолининг пул даромадлари кўпайишига мувофиқ халқ истеъмоли моллари ишлаб чиқаришни кўпайтириш, чакана товар оборотини ва пулли хизматларни ривожлантириш, тежамкорликни ошириш планлаштирилмоқда. Халқ учун керакли моллар ишлаб чиқариш ҳажмини 7,7 процент кўпайтириб, 9 миллиард 650 миллион сўмликка етказиш ёки беш йиллик топшириқдан 82 миллион сўмлик ошириш белгиланди. Молларнинг турлари анча кўпаяди ва сифати яхшиланади.

Ўзбекистон ССР Енгил саноат министрлиги системасида истеъмол моллари ишлаб чиқариш илдам суръатлар билан, яъни 8,7 процент, Ўзбекистон ССР Мебель ва ёғочни қайта ишлаш саноати министрлигида 12,5 процент, Ўзбекистон ССР Қурилиш материаллари саноати министрлигида 22 процент, Ўзбекистон ССР Маҳаллий саноат министрлигида 2,9 процент кўпаяди. Иттифоқ қарамоғидаги корхоналарда

(Давоми учинчи бетда).

ЎН БИРИНЧИ ЧАҚИРИҚ ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИНИНГ ОЛТИНЧИ СЕССИЯСИ

ЎЗБЕКИСТОН ССРни ИҚТИСОДИЙ ВА СОЦИАЛ РИВОЖЛАНТИРИШНИНГ 1988 ЙИЛГИ ДАВЛАТ ПЛАНИ ТЎҒРИСИДА ҲАМДА ЎЗБЕКИСТОН ССРни ИҚТИСОДИЙ ВА СОЦИАЛ РИВОЖЛАНТИРИШНИНГ 1987 ЙИЛГИ ДАВЛАТ ПЛАНИ ҚАНДАЙ БАЖАРИЛАЁТГАНЛИГИ ҲАҚИДА

(Давоми. Боши иккинчи бетда).

халқ учун моллар ишлаб чиқариш 19 процент ортади. Бироқ шуни айтиш керакки, **уларнинг имкониятларидан ҳали тўла-тўкис фойдаланилмаяпти:** республикадаги ҳамма саноат маҳсулотининг қарийб учдан бир қисмини ишлаб чиқараётган бу корхоналар ҳамма истеъмол молларининг атиги 8 процентини бермоқда, бунинг устига кўпинча сифати пастлиги ва модаси эскирганлиги сабабли харидорларга манзур бўлмайдиган маҳсулотларни ишлаб чиқармоқда. Халқ депутатлари маҳаллий Советларининг ижроия комитетлари, корхона ва бирлашмаларнинг раҳбарлари бу проблемага эътиборни кучайтиришлари, белгиланган топшириқларни анча ошириб бажариш учун барча ички ресурслар ва имкониятларни ишга солишлари зарур.

Чакана товар обороти 14,6 миллиард сўм ҳажмида, алкоголли ичимликларни сотишдан ташқари 13,8 миллиард сўм ҳажмида белгиланди. Товар обороти ҳажмида вино-арақ маҳсулотларининг улуши умуман мамлакатдаги 9 процент ўрнига 5,5 процентгача камайтирилади. Бу тенденция келгуси йилларда ҳам давом эттирилади.

Аҳолига гўшт ва гўштли маҳсулотлар, қаймоғи олинмаган сут маҳсулотлари ва мева-сабзавот, шунингдек тикилган ва трикотаж буюмлар, мебель, рўзғор техникаси сотиш анчагина кўпайтирилади. Болаларга аталган товарларни сотишни кенгайтиришга алоҳида эътибор берилади, бу товарларни сотиш 17 процент кўпайтирилади. Чакана савдо ва қурилиш ташкилотлари орқали бинокорлик материалларини билан аҳолини таъминлашни анча яхшилаш кўзда тутилмоқда.

Колхоз ва совхозларнинг пландаги давлат харид ҳажми 30 процент миқдоридаги мева-сабзавот ва чорвачилик маҳсулотларининг сотишини ташкил этиш аҳолини озиқ-овқат маҳсулотлари билан яхшироқ таъминлашнинг катта резерви бўлишига қарамай, ҳозир шу имкониятдан етарли равишда фойдаланилмаяпти.

Пулли хизматлар ҳажми 14,9 процент оширилади — бу комплекс программанинг 1988 йил учун белгиланган топшириқларидан ортиқдир. Аҳоли жон бошига шундай хизмат кўрсатиш даражаси жиҳатидан республика Умумиттифоқ кўрсаткичидан икки ҳисса орқада қолаётганлиги сабабли мана шундай илдам ривожланишни белгилашга тўғри келди. Квартираларни ремонт қилиб бериш соҳасидаги хизматлар, соғлиқни сақлаш, физкультура ва спорт, пассажир транспорти ва шу каби соҳалар жадал ривожлантирилади. **Маиший хизмат ҳажми** 18 процент ортади, қишлоқдаги маиший хизмат илдам суръатлар билан ривожланади.

Уй-жой қурилиши янада ривож топади. Пул билан таъминлашнинг ҳамма манбалари ҳисобига 7 миллион 356 минг квадрат метр, яъни беш йиллик план топшириғига нисбатан 530 минг квадрат метр кўп уй-жой қуриб битказилади. Натижада республика аҳолисини уй-жой билан таъминлаш даражаси бироз ошади ва ҳар бир кишига 10,98 квадрат метрга етади. Шу билан бирга бу кўрсаткич мутлақо етарли эмас, республика уй-жой билан таъминланиш жиҳатидан мамлакатда охирги ўринлардан бирида турибди. Мана шундай бир шароитда уй-жой қурилиши, айниқса, планда 42 процентни ташкил этадиган якка тартибдаги уй-жой қурилиши планлари узлуксиз бажарилмай келишига ортиқча тоқат қилиб бўлмайди.

Маълумки, мамлакат ва республика раҳбар органлари якка тартибда уй-жой қуришни ташкил этишни тартибга солиш ва кенгайтириш юзасидан бир қанча қарорлар қабул қилдилар. Маҳаллий Советларнинг ижроия комитетлари Давлат агросаноат комитети, бошқа министрликлар ва идоралар билан биргаликда бу жараённи аниқ план асосида бошқариш билан яқиндан шуғулланишлари, бу ишни доимий назорат остига олиб, зарур бўлган ҳамма чораларни кўришлари керак.

Коммунал хўжаликни ривожлантиришга 196 миллион сўм ёки беш йилликка белгиланган даражадан 38 процент кўп маблағ сарфланади, бу пул, аввало, водовод ва водопровод тармоқларини, иссиқлик таъминоти системаларини ва канализация тармоқларини қуришни давом эттиришга ишлатилади. 274 минг куб метр сув берадиган иншоотлар ва 339 километр водопровод тармоғи ва водоводлар қурилади. Қорақалпоғистон АССРда, Хоразм, Сурхондарё, Навоий ва Бухоро областларида марказлаштирилган сув таъминотини ривожлантиришга катта маблағ ажратилади. Уй-жой фондини газ билан таъминлаш даражаси оширилади, йил охирига бориб бу даража 90 процентдан ортади.

Шаҳар электр транспортининг материал-техника базаси мустаҳкамланади, троллейбус ва трамвай линиялари кўпайтирилади, Тошкент метрополитенини қуриш давом эттирилади.

Халқ маорифини ривожлантириш кўрсаткичлари умумий таълим ва ҳунар мактабини ислоҳ қилиш комплекс планига мувофиқ ишлаб чиқилган. Доимий мактабгача тарбия муассасаларидаги болалар 63 минг кишига кўпаяди, боғча ва яслилар билан таъминланиши 37 процентга етади. Умумий таълим мактабларининг биринчи синфларига 605 минг бола қабул қилинади, шундан 234 минг бола олти ёшда қабул қилинади. Кундузги умумий таълим мактаблари ўқувчиларининг жами сони 4,4 миллион кишидан ошади. Олий ўқув юртларига 63 минг киши, ўрта махсус ўқув юртларига 108 минг ва ҳунар-техника билим юртларига 203 минг киши қабул қилинади. Бевосита ишлаб чиқаришда оммавий касблардаги 248 минг ишчи тайёрланади.

Маданият муассасаларининг моддий-техника базасини янада мустаҳкамлаш планлаштирилмоқда. Оммавий кутубхоналар бу йилга нисбатан 48 та, клуб муассасалари 37 та, кино установкалар 79 тага кўпаяди. Китоб ва журналлар чиқариш 7,4 процент, газеталар ва бошқа босма маҳсулотлари чиқариш 7,8 процент ортади.

Соғлиқни сақлашни ривожлантириш кўрсаткичлари республиканинг «Сиҳат-саломатлик» программаси топшириқларига мувофиқ белгиланган. 1305 ўринли касалхоналар, ҳар сменада 1700 беморни қабул қиладиган амбулатория-поликлиника муассасалари ишга туширилиб, бу соҳада беш йиллик план топшириқларидан ошиб кетилади. Фарғона областида уруш ва меҳнат **ветеранларининг** Олтиариқдаги санаторийсини реконструкция қилиш тугалланади, қариялар учун 1050 ўринли интернат уйлар ишга туширилади, Хўжайли, Зомин, Яккабоғ, Ургут районларида, Тошкент областида шундай интернат уйлар қурилади. Наркология муассасалари тармоғи кенгайтирилади. Аҳолини дори-дармон билан таъминлаш яхшиланади. Оммавий физкультура ва спортни ривожлантириш тадбирлари комплекси амалга оширилади, спорт иншоотларининг қуввати янада ортади.

Планда **табиатни муҳофаза қилиш юзасидан каттагина тадбирлар** белгиланган. Бу мақсадлар учун давлат капитал маблағларидан 103 миллион сўм, яъни бу йилгига нисбатан 17 процент кўп пул сарфланади. Шу туфайли 1988 йилда саноат ва автотранспорт корхоналари атмосферага чиқараётган 4,8 миллион тонна зарарли моддаларнинг 3,36 миллион тоннасини тутиб қолиши планлаштирилмоқда. Айланма тарзда ва тадрижий равишда фойдаланиладиган сув ҳажми 25 процент кўпайтирилади, ифлосланган сувни чиқариб ташлаш ҳажми эса 53 процент камайтирилади.

Бундан ташқари республика корхоналари ҳар йили чанг ва газ тозалаш машина-ускуналарини такомиллаштириш, реконструкция ва ремонт қилишга, айланма сув цикли қўшимча системаларини ва маҳаллий тозалаш иншоотларини қуришга 15 миллион сўмгача ўз маблағини ажратади.

План лойиҳасида ерларни муҳофаза қилиш ва улардан оқилона фойдаланиш масалаларига катта ўрин берилган. 1700 гектар майдонда далаларни иҳота қилувчи янги дарахтзорлар барпо этилади, 1800 гектар тоғ қияликлари текисланиб, кўчатлар ўтқазилади, деҳқончиликдан чиқиб қолган 2070 гектар ер қайтадан экин экишга яроқли ҳолга келтирилади, бу ерларнинг катта қисми қишлоқ хўжалик экинлари экиш учун топширилади. Республикадаги экологик вазиятни яхшилаш учун **бутифосни** мутлақо соқит қилиб, унчалик заҳарли бўлмаган дефолиантлардан фойдаланиш кўзда тутилди.

Ҳурматли депутат ўртоқлар!

Беш йилликнинг учинчи йили плани лойиҳасининг сифат хусусиятлари ҳақида гапирар эканмиз, унинг бўлимлари структурасида ва план кўрсаткичлари системасида кўзда тутилган бир қанча янги мезонларни таъкидлаб ўтиш зарур. **Биринчи марта план энг муҳим халқ хўжалик комплекслари бўйича ишлаб чиқилди,** бунда тармоқлараро проблемаларни ҳал этишга катта эътибор берилади.

Давлат буюртмаси план янги структурасининг энг муҳим негизи бўлиб қолмоқда. Бу буюртма 1988 йил алоҳида ўтиш даври эканлигини эътиборга олиб, унинг хусусиятларига мувофиқ тузилди ва бундан буёнги план иш жараёнида такомиллаштириб борилади. Саноат маҳсулотининг умумий ҳажмида давлат буюртмаси асосий қисмни: машинасозликда 50—70 процентни, қора ва рангли металлургияда 60—80 процентни, маҳаллий саноатда 60—70 процентни, енгил ва мебель саноатида 90 процентдан кўпроқни ташкил этади. Ишлаб чиқариш ҳажмларининг қолган қисмини корхоналарнинг ўзи иқтисодий нормативлар, контрол рақамлар ва лимитлар асосида белгилайдилар.

Экономикани ривожлантиришда, халқ хўжалиги пропорцияларини такомиллаштиришда **саноат** етакчи роль ўйнайди. Саноат маҳсулотининг ҳажмини 1987 йилги планга нисбатан 5,3 процент, шу жумладан ишлаб чиқариш воситаларини ишлаб чиқаришни («А» группаси) 5,1 процент ва истеъмол буюмлари ишлаб чиқаришни («Б» группаси) 5,6 процент ўстириш планлаштирилмоқда. Ишлаб чиқаришнинг умумий ўсиши 1 миллиард 390 миллион сўмликни ташкил этади, шундан 79 проценти, яъни **жами ўсиш ҳажмининг бешдан тўрт қисми интенсив омиллар** ҳисобига тўғри келади.

Саноатдаги меҳнатни механизациялаш даражаси атиги 51 процентни ташкил этиб турганлигини эътиборга олиб, 283 та цех, участка ва ишлаб чиқаришни комплекс механизациялаш ва автоматлаштириш, 229 та поток ва автомат линияни, 76 та саноат роботини ва рақамли программа асосида бошқариладиган 60 та станокни жорий этиш белгиланмоқда. Машиналар, ускуналар ва материалларнинг 46 та янги турини ишлаб чиқариш ўзлаштирилади. Аттестациядан ўтказилиши лозим бўлган маҳсулот умумий ҳажмида олий сифат категориясидаги маҳсулотнинг улуши беш йиллик топшириғидан бироз ошириб белгиланмоқда ва 33,1 процентни ташкил этади.

Саноатни янада интенсивлаш юзасидан планлаштирилаётган тадбирлар доирасида ишлаб турган қувватларни иш билан таъминлашни анчагина —15 процентгача ошириш кўзда тутилган. Шу билан бирга саноатнинг бир қанча тармоқларида ишлаб чиқариш қувватларини иш билан таъминлашни оширишнинг анчагина резервлари қолаётганлигини таъкидламоқ керак. Унчалик тўлиқ бўлмаган ҳисоб-китобларга қараганда, шу резервларни ишга солиш қўшимча равишда маблағ сарфламай туриб 450—500 миллион сўмлик турли маҳсулотни пландан ташқари ишлаб чиқариш имконини берган бўлур эди. Министрликлар ва идоралар, бирлашмалар ва корхоналарнинг раҳбарлари келгуси йилнинг ишлаб чиқариш программасини бажариш давомида ишлаб чиқаришни интенсивлашнинг ҳамма имкониятларидан ғоят тўла-тўкис фойдаланиш чора-тадбирларини кўришлари зарур.

Саноатни ривожлантиришдаги, экономикани юксак суръатлар билан ўстиришдаги, социал муаммоларни ҳал этишдаги энг муҳим сифат силжишлари **машинасозлик комплексини** устун даражада, илдам ривожлантириш билан боғланган. Бу комплексда маҳсулот ишлаб чиқариш 8,9 процент кўпаяди, бу эса умуман саноатда маҳсулот ишлаб чиқаришни ўстиришга нисбатан бир ярим баравардан ҳам ортиқдир. Янги туркумдаги техника, аввало авиация, радиоэлектроника, автоматлаштирилган ва юксак унумдорлиги, пишиқ-пухталиги, тежамлилиги ва кам материал ишлатиши билан ажралиб турадиган машина-ускуналар ишлаб чиқариш кенгайтирилади.

Тошкент трактор заводида пахтачилик учун янги қудратли тракторлар ишлаб чиқариш ўзлаштирилади.

Ўзбекистон ССР Давлат агросаноат комитетининг буюртмасига биноан 2 минг та сифатли ер текислаш машинаси ишлаб чиқариш мўлжалланмоқда.

Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг тармоқлараро фан-техника маркази пахтачилик машиналари давлат махсус конструкторлик бюроси билан биргаликда терим машиналарининг 7 та тажриба нусхасини тайёрлади, ҳозир улар синовдан ўтмоқда. «Средазкабель» ишлаб чиқариш бирлашмаси энг янги оптик волноводларни ишлаб чиқармоқда, бу маҳсулот мамлакат халқ хўжалигида кенг миқёсда қўлланилади.

СССРнинг Энергетика программасига мувофиқ **ёқилғи-энергетика комплексини** ривожлантириш кўрсаткичлари ишлаб чиқилди. Электр энергия ҳосил қилиш 54,9 миллиард киловатт-соат ҳажмида, яъни бу йилги пландан бирмунча кўпроқ қилиб белгиланмоқда. Кўмир қазиб олиш беш йиллик план топшириғига мувофиқ 6,4 миллион тонна, газ қазиб олиш эса 37,2 миллиард куб метр миқдорида белгиланди.

Металлургия комплексини янада ривожлантириш мўлжалланмоқда. Қора металлар прокати ишлаб чиқариш 13,2 процент ортиб, 1 миллион 60 минг тоннага етади. 1 миллион 35 минг тонна пўлат эритилади. Рангли металлургия илдам суръатлар билан, беш йилликнинг дастлабки уч йили учун белгиланганидан кўра тезроқ ривожланади. Рух, мис, қаттиқ қотишмалар ва бошқа маҳсулотлар ишлаб чиқариш кўпаяди.

Химия комплекси корхоналари янада ривож топади, унинг маҳсулоти ҳажми 7,7 процент кўпаяди ва ўсиши 139 миллион сўмликдан ошиб кетади. Бунга асосан ишлаб турган қувватларни иш билан таъминлашни ошириш, уларни реконструкция қилиш ва техника билан қайта қуроллантириш ҳисобига эришилади.

Шу билан бирга илгари кўзда тутилган бир қанча зарарли ишлаб чиқаришлар, шу жумладан Янги Қўқон химия заводида заҳарли химикатлар цехи қуриш пландан чиқариб ташланди, Навоий ва Чирчиқ электр-химия корхоналаридаги қувватларни кенгайтириш ишлари тўхтатиб қўйилди. Натижада Минерал ўғитлар ишлаб чиқариш министрлигининг корхоналарида маҳсулот ишлаб чиқариш беш йиллик планга нисбатан 2 процент камаяди.

Озиқ-овқат программасининг топшириқларига мувофиқ республика **агросаноат комплексини** ривожлантириш планлаштирилмоқда. Унинг кўрсаткичлари КПСС Марказий Комитетининг «Ўзбекистон ССР, Тожикистон ССР ва Туркманистон ССР Агросаноат комплекси табиий иқтисодий потенциалидан қониқарсиз фойдаланилаётганлиги тўғрисида» 1987 йил июнда қабул қилинган маълум қарори йўл-йўриқларига асосланади ва ишлаб чиқаришни ҳар томонлама ўстириш, маҳсулот сифатини ошириш, унинг барча тармоқлари янада самаралироқ ишлашини таъминлаш мақсадини кўзлайди.

Агросаноат комплексининг ялпи маҳсулоти 20,9 миллиард сўмлик бўлади, бу эса 1987 йилги пландан 3,7 процент кўп бўлиб, беш йиллик топшириқларидан ошиб кетади.

Қишлоқ хўжалигида пахтачиликни янада ривожлантириш, чорвачиликни ва бошқа озиқ-овқат тармоқларини жадал юксалтириш ва пировард натижада аҳолини озиқ-овқат маҳсулотлари билан таъминлашни анча яхшилаш асосий мақсад қилиб қўйилади.

Иттифоқ органларининг пахта тайёрлаш ҳажмини беш йиллик план топшириқларига нисбатан камайтириш тўғрисидаги қарорига мувофиқ тола етиштириш учун бериладиган давлат буюртмаси 1 миллион 680 минг тонна ҳажмида белгиланди. Шунга мувофиқ равишда 5 миллион 250 минг тонна, шу жумладан Қорақалпоғистон АССРда 360 минг тонна, Андижон областида 515 минг тонна, Бухоро областида 411 минг тонна, Жиззах областида 336 минг тонна, Қашқадарё областида 521 минг тонна, Навоий областида 151 минг тонна, Наманган областида 415 минг тонна, Самарқанд областида 420 минг тонна, Сурхондарё областида 480 минг тонна, Сирдарё областида 379 минг тонна, Тошкент областида 372 минг тонна, Фарғона областида 530 минг тонна ва Хоразм областида 360 минг тонна пахта етиштириш ва тайёрлаш зарур.

Шундай қилиб, қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришининг бутун структурасини анчагина қайта қуриш йўли амалга оширилмоқда, алмашлаб экишни жадал ўзлаштириш, умуман республикада қишлоқ хўжалигида пахтанинг улушини 73,2 процентдан 69,3 процентга ёки 3,9 пунктга тушириш учун шарт-шароит яратилмоқда.

Планда пахта, тамаки, каноп ва пилла ҳосилини камайтириш натижасида қишлоқ хўжалиги ялпи маҳсулотини етиштириш озайишининг ўрнини тўла-тўкис қоплаш кўзда тутилган. Чорвачилик айниқса юқори суръатлар билан ривожлантирилиб, 8,8 процент ўстирилади. Бундай ўсиш энг зарур озиқ-овқат маҳсулотларини аҳоли жон бошига истеъмол қилишни: гўшт истеъмолини 4,9 процент, сут истеъмолини 7,6 процент ва тухум истеъмолини 5,5 процент ошириш ва бошқа айрим турдаги маҳсулотлар истеъмолини сезиларли равишда кўпайтириш имконини беради.

Қишлоқ хўжалик маҳсулотларини кўпроқ тайёрлаш ёки беш йиллик планнинг 1988 йил учун белгиланган топшириқларидан ошиб кетиш асосида агросаноат комплексининг **қайта ишлаш тармоқларини** жадал ривожлантириш амалга оширилади. Қайта ишлаш ҳажмлари 5,6 процент ортади. Ёғи олинган сут, айрон, суяк, қонни саноат усулида қайта ишлаш учун кўпроқ юбориладиган бўлади, бу эса ёғи кам сут маҳсулотлари ишлаб чиқаришни 22 процент, қаймоғи олинмаган сут маҳсулотларининг ўрнини босадиган маҳсулотлар ишлаб чиқаришни 6 баравар кўпайтириш имконини беради. Мана шулар туфайли **сутнинг қўшимча ресурслари** 60 минг тонна ва гўштники эса 5 минг тоннадан зиёд кўпаяди.

Шуни назарда тутиш керакки, фақат мева-сабзавот маҳсулотларининг ҳар йилги нобуд бўлиши ярим миллион тоннага борса, қишлоқ хўжалигининг бир қанча тармоқларида эса бу рақам жами ҳосилнинг учдан бир қисмини ташкил этмоқда. Ҳозирги вақтда раҳбар органларнинг топширувига биноан **аҳолини озиқ-овқат билан таъминлаш сифатини яхшилаш программасини** ишлаб чиқиш ниҳоясига етказилмоқда. Келгуси йилда шу муҳим программани амалга ошириш йўлида катта қадам қўйилиши керак.

Виночилик корхоналари профилини ўзгартириб, шарбат, жем, мева ичимликлари ишлаб чиқаришга ўтказиш соҳасидаги ишлар давом эттирилади.

Умумиттифоқ фондига мева-сабзавот ва узум етказиб беришни беш йиллик топшириқларига нисбатан 40 минг тонна ошириш ва 1 миллион 262 минг тоннага етказиш планлаштирилмоқда. Агросаноат комплексида фан ва техника ютуқларини жорий этиш планида қишлоқ хўжалик маҳсулоти етиштириш, асраш ва обдон қайта ишлашнинг интенсив технологияларини жорий этиш кўзда тутилмоқда. Қорамол фермаларидаги ишларнинг 59 проценти ва чўчқачиликдаги ишларнинг 69 проценти комплекс механизациялаштирилади.

Планда қишлоқ хўжалигига техника ажратиш беш йиллик планда белгиланган даражада кўзда тутилмоқда, бу эса совхозлардаги меҳнатни механизациялаш даражасини 18 процентдан 25 процентга етказиш имконини беради.

Инвестиция программаси биринчи марта қуйидан тузилганлиги унинг 1988 йилда ўзига хос асосий белгиси бўлади. Республика территориясида пул билан таъминлашнинг барча манбалари ҳисобидан сарфланадиган **капитал маблағ** 7 миллиард 537 миллион сўмни ташкил этади ёки 1987 йилги пландан 6 процент ортиқ бўлади.

Планда пул билан таъминлашнинг давлат маблағлари билан тўла хўжалик ҳисобига ва ўзини-ўзи пул билан таъминлашга ўтказилган корхоналарнинг маблағлари ўртасидаги нисбатни тубдан **қайта тақсимлаш** амалга оширилганлиги бу йилги планнинг муҳим хусусияти деб ҳисобламоқ керак.

Ишлаб чиқариш соҳасини ривожлантиришга 4 миллиард 789 миллион сўм сарфланади, шу билан бирга капитал маблағлар структураси ўзгартирилади. Машинасозлик комплексини ривожлантиришга бериладиган маблағ анча кўпайтирилиб, беш йиллик план-топшириқларига нисбатан 1,4 баравар, ёқилғи-энергетика комплексига бериладиган маблағ 15 процент, қурилишнинг материал-техника базасини ривожлантиришга бериладиган маблағ 56 миллион сўмлик миқдорида оширилади. Агросаноат комплексини ривожлантиришга 2 миллиард 139 миллион сўм ёки ишлаб чиқариш соҳалари қурилиши учун ажратилган ҳамма маблағнинг 48 проценти сарфланади.

Сув хўжалиги қурилишининг структураси такомиллаштирилади: 31 минг гектар янги ер ўзлаштирилади, бу беш йиллик планда белгиланган кўрсаткичдан 43 минг гектар камдир. Шу йўл билан илгаридан суғориб келинаётган ерларнинг мелиоратив ҳолатини яхшилаш ва уларнинг сув таъминотини ошириш учун реал шароит яратилади.

Планда маблағларни биринчи галда мавжуд корхоналарни техника билан қайта қуроллантиришга ва реконструкция қилишга сарфлаш кўзда тутилмоқда. Шу ишлар учун капитал маблағ улуши 1987 йилдаги 38,5 процент ўрнига 44 процентга етказилади. Ишга тушириладиган ва чала объектларга маблағларни марказлаштириш кучайтирилиб, ишлаб чиқариш қурилиши барча ҳажмининг 75 проценти шу соҳага хизмат қилдирилади.

Инвестиция программасини тузиш чоғида, **асосий ишлаб чиқариш фондларини жадал янгилашга** алоҳида эътибор қаратилди. Саноатдаги бундай фондларнинг 9 проценти, машинасозлик комплексидаги фондларнинг 13 процентдан кўпроғи, агросаноат комплексидаги фондларнинг 10 проценти янгиланади.

Қурилиш материаллари ишлаб чиқариш, **қурилиш индустриясини** ривожлантириш ва **пудрат ишларининг** ҳажмлари кўрсаткичлари капитал қурилишнинг эҳтиёжларига мувофиқ равишда планлаштирилмоқда. Цемент ишлаб чиқариш 7,3 процент, деворбоп материаллар ишлаб чиқариш 5,7 процент кўпаяди.

Транспорт комплекси ва алоқа воситалари янада ривож топади. Темир йўл ва ҳаво транспортида юк ташиш ҳажми ортади. Умумий фойдаланишдаги автобусларда пассажир ташиш ҳажми кўпаяди. Дизель ва газ баллонли машиналарнинг улуши ортади. Алоқа корхоналарининг асосий фаолиятидан олинадиган даромадларни аввало шаҳарлардаги ва қишлоқ жойлардаги телефон станцияларини кенгайтириш ҳисобига 7,7 процент ошириш мўлжалланмоқда.

Минерал хом ашё базасини янада кенгайтириш ва мустаҳкамлаш мақсадида план лойиҳасида фойдали қазилмаларни кўпроқ қидириш, нефть ва газ учун чуқур қудуқлар пармалаш соҳасидаги **геология-разведка ишларининг** катта ҳажми белгиланган. Бунинг учун давлат бюджетидан 189,3 миллион сўм ёки 1987 йилга нисбатан 2 процент кўп маблағ ажратиш, бу пулни асосан нефть ва газ, асл металлар, рангли ва нодир металлар қидиришга ишлатиш планда кўзда тутилган.

1988 йилда **территориал планлаштиришни ва ишлаб чиқарувчи кучларни жойлаштиришни такомиллаштириш,** табиий-иқтисодий шароитлардан яхшироқ фойдаланиш, хўжаликлар ихтисослашувининг комплекслигини ошириш ва чуқурлаштириш асосида область ва районлар экономикасини янада ривожлантириш тадбирлари амалга оширилади.

Территориал планлаштиришни такомиллаштиришга оид директив ҳужжатларда кўзда тутилган янги шарт-шароитларга мувофиқ, эндиликда бир район ва областнинг ҳиссаси ҳосил қилинган миллий даромаднинг даражасига қараб баҳоланишини ва уларнинг социал эҳтиёжлари фақат ўз иқтисодий маблағлари ҳисобидан қопланишини алоҳида таъкидлаб ўтиш зарур. Демак, ҳозирнинг ўзидаёқ тегишли ташкилий-иқтисодий шарт-шароитларни вужудга келтириб, ишлаб чиқариш ва социал имкониятларни ошириш зарур.

Келгуси йилда Узоқ Шарқни, Ғарбий Сибирни, БАМ районларини ва РСФСРнинг Ноқоратупроқ зонасини ривожлантиришнинг **умумиттифоқ программаларини амалга оширишда** республиканинг иштироки давом эттирилади.

Республикада вужудга келтирилган кўп тармоқли экономика **ташқи иқтисодий алоқаларни** кенгайтиришнинг мустаҳкам асоси бўлиб хизмат қилади. 1988 йилги планда республика министрликлари ва идоралари учун маҳсулот, хом ашё ва материаллар экспорт қилишдан валюта олиш юзасидан топшириқлар биринчи бор белгилаб қўйилди. Экспорт қилиш соҳасида республика РСФСР ва Украинадан кейин учинчи ўринни мустаҳкам эгаллаб турибди. Бир қанча социалистик мамлакатлар билан товар айрибошлаш ва чегарабўйи савдоси кенгайтирилади. Ўзбекистоннинг Осиё ва Африкадаги ривожланаётган мамлакатларга техникавий ёрдам беришдаги фаол иштироки давом эттирилади. Шу мамлакатлардан келган 3500 студент республика олий ўқув юртларида таълим олади.

Республика халқ хўжалиги барча тармоқларини ривожлантириш кўрсаткичлари белгиланган нормаларга мувофиқ **материал-техника ресурслари** билан таъмин этилади. Ресурсларни тежаш юзасидан планда белгиланган топшириқлар «Тежамкорлик—90» деб аталган тармоқ программасига асосланган. Қора металлар прокати бўйича эҳтиёж ўсишининг 70,5 проценти, цемент бўйича 64,2 проценти, ёғоч, тахта материаллари соҳасида 65,9 проценти, электр энергия соҳасида 34,3 проценти, иссиқлик энергияси соҳасида 52,2 проценти, қозон-печ ёқилғиси соҳасида 18,5 проценти, автобензин соҳасида 47,6 проценти, дизель ёнилғиси соҳасида эҳтиёж ўсишининг 44,9 проценти ресурсларини тежаш ҳисобига қопланади.

Иккиламчи хом ашёдан ва ишлаб чиқариш чиқитларидан фойдаланиш ҳажмлари, чиқитсиз технологияларни жорий этиш миқёслари асосан беш йиллик план топшириқлари даражасида ёки улардан юқорироқ қилиб лойиҳалаштирилмоқда. Республикадаги ёқилғи билан ишлайдиган электр станцияларнинг кули ва шлакли чиқитларидан фойдаланиш 2,3 баравар, каолин ва лигнин чиқитларидан фойдаланиш 50—60 процент, полимерли иккиламчи хом ашёдан фойдаланиш 1,4 баравар, макулатурадан фойдаланиш 1,7 баравар ортади ва ҳоказо.

Беш йилликнинг учинчи йилида Ўзбекистон ССР иқтисодий ва социал ривожланишининг асосий мазмуни ана шулардан иборат.

Шуни айтиш керакки, бу планнинг бажарилиши кўп жиҳатдан беш йилликнинг ўтган даврида **хўжалик қурилишида йўл қўйилган қолоқликнинг ўрнини тўлдириш** ва уч йил якунида ҳосил қилинган миллий даромаднинг ўсиш суръатлари, саноат маҳсулотининг кўпчилик турларини ишлаб чиқариш юзасидан беш йиллик план марраларига чиқиб олишни таъминлаш имконини беради.

Шу билан бирга 1988 йилги план лойиҳасида қишлоқ хўжалиги, капитал қурилиш, умумий фойдаланишдаги автомобиль транспорти ва чакана савдода барча кўрсаткичлар бўйича қолоқликни тугатиш имкони бўлмади.

Келгуси йил план топшириқлари нақадар тиғиз бўлмасин, барча тармоқларда ва соҳаларда уларни тўла ва ошириб бажариш учун зарур ресурслар ва имкониятлар бор.

Депутат ўртоқлар!

Хўжалик юритишнинг бутун системасини асосан бошқаришнинг иқтисодий усулларига кенг миқёсда ўтказиш, ишлаб чиқаришнинг барча бўғинлари ташаббускорлиги ва омилкорлигини кучайтириш — экономикани жадал ўстириш ва планни муваффақиятли бажариш учун жуда катта манбалар ва резервларни сафарбар этишнинг ҳал қилувчи шартидир. Тўла хўжалик ҳисобига, ўз харажатларини ўзи қоплашга ва ўзини-ўзи пул билан таъминлашга ўтиш ишлаб чиқариш коллективлари, тармоқ ва территориал бошқарув органлари амалий ҳаракатларининг нормаси бўлиб қолиши керак, бу эса тафаккурни қайта қуришни, тайёрга айёрлик кайфиятларидан воз кечишни, ишлаб чиқариш имкониятларидан фойдаланишга, материал, меҳнат ва молия ресурсларини ишга солишга омилкорлик билан ёндашишни талаб қилади.

В. И. Лениннинг «Эндиликда биз, коммунистлар олдида мутлақо бошқача вазифа турибди, ҳозир биз ҳамма нарсани ҳисоб-китоб қилишимиз лозим, бинобарин ҳар бирингиз ҳисоб-китобни ўрганишингиз керак», деган сўзлари қайта қуриш шароитида ҳар қачонгидан ҳам ўткир янграмоқда.

КПСС Марказий Комитетининг 1987 йил июнь Пленуми қарорларида бошқарувнинг мунтазам системасини вужудга келтириш соҳасидаги аниқ ҳаракат программаси белгилаб берилган. Шу қарорларга мувофиқ республикада ҳозирнинг ўзидаёқ қарийб 1300 корхона ва ташкилот янги шароитда ишламоқда.

1988 йилдан бошлаб саноат, транспорт, алоқа соҳасидаги яна 780 та корхона ва ташкилот, шунингдек бутун Сурхондарё область агросаноат комплекси системаси тўла хўжалик ҳисобига ва ўзини-ўзи пул билан таъминлашга ўтказилади. Илмий-тадқиқот, лойиҳа-конструкторлик ва технология ташкилотлари ҳам янги шароитда ишлай бошлайдилар. Шунга мувофиқ равишда ҳозир республика халқ хўжалиги комплексини бошқаришнинг бош схемаси тузилмоқда, министрликлар ва идораларнинг, территориал органларнинг ташкилий структуралари ишлаб чиқилмоқда. Экономиканинг молиявий аҳволини соғломлаштириш, республика аҳолисининг пул даромадлари ва харажатларини энг мақбул ҳолатга келтириш программасини ишлаб чиқиб, амалга ошириш ҳам тўла хўжалик ҳисобига ўтиш соҳасидаги тадбирлар бутун комплексининг муҳим таркибий қисмидир.

Янги шароитларда маҳсулот етказиб бериш тўғрисидаги шартномалар тузиш алоҳида аҳамиятга эга бўлади. Бу ишда катта камчиликлар борлиги текширишда маълум бўлди. Чунончи, «Ўзбекзолото» ишлаб чиқариш бирлашмаси саноат маҳсулоти умумий ҳажмининг 37,9 процентини, «Ташсельмаш» заводи 2,7 процентини, Химия саноати министрлиги корхоналари 50,8 процентини, Ўзбекистон ССР Нашриёт, полиграфия ва китоб савдоси ишлари давлат комитетининг корхоналари 60,9 процентини, Ўзбекистон ССР Мелиорация ва сув хўжалиги министрлигининг корхоналари умумий маҳсулотнинг 41 процентини етказиб бериш тўғрисида шартномалар тузган. Асосан маҳсулот етказиб бериш тўғрисида тузилган шартномалар жами маҳсулотнинг 50—70 процентини ўз ичига олади.

Ҳозир маҳсулот етказиб бериш, иш ва хизматлар бажариш учун шартномалар тузишни яқин кунларда тугаллаш, йиллик планнинг тасдиқланган топшириқларини ҳар бир меҳнат коллективига, цехга, участкага, ишлаб чиқаришга ўз вақтида етказиш, бу топшириқларни кварталлар ва ойлар бўйича бир текис тақсимлаш, шу тариқа барча хўжалик бўғинларининг янги йил биринчи кунларидан бошлабоқ аҳиллик билан бир маромда ишлашга тайёрлигини таъминлаш, қолоқ участкаларни илғорлар қаторига етказишга, уларга амалий ёрдам кўрсатишга алоҳида эътибор бериш — министрликлар ва идораларнинг, маҳаллий Советлар ижроия комитетларининг, бирлашма ва корхоналарнинг энг муҳим вазифасидир.

Ҳозир иқтисод фанига, иқтисодчи олимлар олдига қўйилган талаблар ниҳоятда масъулиятлидир. Улар социалистик экономиканинг қайта қуриш ҳозирги босқичидаги фундаментал муаммоларини чуқурроқ тадқиқ қилишлари, ижтимоий ишлаб чиқариш самарадорлигини ошириш, фан-техника тараққиётини жадаллаштириш, хўжалик механизмини такомиллаштириш йўллари ва усулларини зўр бериб излашлари лозим.

Бу масалаларни ҳал этишда қайта қуришнинг чуқур жараёнларини аниқ-равшан таҳлил қилиб, илмий асосланган тавсиялар бериши, ижтимоий ишлаб чиқариш самарадорлигини ошириш йўлларини кўрсатиши лозим бўлган план органлари ходимларининг роли ва масъулияти ҳар қачонгидан ҳам кучаймоқда.

Госплан тармоқларни ва территорияларни бошқарадиган органлар билан биргаликда ўткир иқтисодий ва социал муаммоларни ҳал этиш йўллари ва воситаларини чуқур асослаб бериши, халқ хўжалигини ривожлантиришнинг мувозанатли бўлишини ошириши, ишлаб чиқариш коллективларининг икир-чикир ишларига аралашишдан, уларнинг ишини қатъий белгилаб қўйишдан воз кечиши, амалда илмий-иқтисодий штаб бўлиб қолиши керак.

Шуни эътироф этиш керакки, Госплан ўз ишини ҳозирча секинлик билан қайта қурмоқда, ҳамон диспетчерлик вазифалари билан шуғулланишни, министрликлар ва идораларда, маҳаллий Советларнинг ижроия комитетларида ҳал қилиниши лозим бўлган масалалар билан шуғулланишда давом этмоқда. Планлаштиришнинг балансли методини такомиллаштиришга ҳали ҳам етарлича эътибор берилмаяпти, ижтимоий ишлаб чиқариш самарадорлигини оширишнинг теран резервлари тўла-тўкис аниқланмаяпти. Биз мана шу камчиликларни жуда яхши биламиз ва уларни бартараф этиш учун амалий чоралар кўрамиз.

Депутат ўртоқлар!

Келгуси йил топшириқлари тиғиз, аммо мутлақо реал топшириқлардир. Уларни муваффақиятли бажариш республиканинг иқтисодий потенциалини ва унинг Умумиттифоқ меҳнат тақсимотидаги ролини ошириш имконини беради, аҳоли фаровонлигини янада юксалтиришни таъминлайди.

Сўзимни якунлар эканман, шуни ишонч билан айтишга ижозат бергайсизки, 1988 йилги план Совет Ўзбекистонининг мамлакатимиз халқлари қардошлик оиласида Улуғ Октябрь социалистик революциясидан кейин ўтган 70 йил мобайнида эришган ютуқларининг тимсоли бўлади, мамлакатнинг яхлит халқ хўжалиги комплексида социал-иқтисодий тараққиётнинг сифат жиҳатдан янги поғонасига ўтишда яна бир босқич бўлиб қолади.

ЎН БИРИНЧИ ЧАҚИРИҚ ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИНИНГ ОЛТИНЧИ СЕССИЯСИ

ЎЗБЕКИСТОН ССРнинг 1988 ЙИЛГИ ДАВЛАТ БЮДЖЕТИ ТЎҒРИСИДА ВА 1986 ЙИЛГИ ДАВЛАТ БЮДЖЕТИНИНГ ИЖРОСИ ҲАҚИДА

Ўзбекистон ССР молия министри депутат Й. И. МАМАТИСАЕВ доклади

Депутат ўртоқлар!

Ўзбекистон ССР Министрлар Совети республиканинг 1988 йилги Давлат бюджетининг Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети Бюроси маъқуллаган лойиҳасини сизларнинг кўриб чиқишингиз ва тасдиқлашингиз учун тақдим этади.

Маълумки, ҳозир бизнинг бутун амалий ишимиз ҳар бир республиканинг партия XXVII съезди ва КПСС Марказий Комитетининг шундан кейинги Пленумлари қарорларида белгилаб берилган иқтисодий ҳамда социал сиёсатни амалга оширишга қўшган реал ҳиссаси билан баҳоланади.

Ҳозир мамлакатда, шу жумладан Ўзбекистонда ҳам содир бўлаётган ўзгаришлар, қайта қуриш турмушимизнинг хилма-хил томонларини тобора дадил қамраб олаётганлигидан далолат бермоқда. Республика хўжалик ва маданий қурилишининг кўпгина соҳаларида муайян ижобий натижалар кўзга ташланиб қолди.

Ишлаб чиқариш ҳажмларини муайян даражада ўстиришга, халқ хўжалиги бир қанча тармоқларини ўстириш суръатларини оширишга эришилди. Аҳолини халқ истеъмоли моллари билан таъминлаш бир мунча яхшиланди, пуллик хизматлар ва маиший хизмат кўрсатиш кўпайди. Бу эса 1987 йилнинг тўққиз ойи мобайнида республика бюджетини, шунингдек Қорақалпоғистон автоном республикаси, барча областлар ва Тошкент шаҳри бюджетларини муваффақиятли ижро этишга кўмаклашди.

Бунда хўжалик юритиш янги методларини, янгича ёндашувларни, ишлаб чиқаришни ташкил этиш ва экономикани бошқаришнинг янги формаларини қўллаш юзасидан икки йилдан кўпроқ вақт мобайнида республикамизда тўпланган тажриба ҳам наф келтирди.

Республика бюджетини ижро этиш жараёнида Ўзбекистон ССР Олий Совети план-бюджет ҳамда бошқа доимий комиссияларининг 1987 йилги бюджет хусусидаги тавсияларига мувофиқ пул маблағларини ижтимоий тараққиётнинг устун йўналишларига жамлашни кучайтириш, ички хўжалик резервларидан тўлиқроқ фойдаланиш, моддий ишлаб чиқаришнинг оқилона структурасини, унинг ҳар томонлама интенсивлаштирилишини таъминлаш, миллий даромадни ва пул жамғармаларини ўстириш суръатларини жадаллаштиришга молия-кредит таъсирини ошириш йўлларини қидириб топиш масалаларига алоҳида эътибор берилди.

Шу билан бирга план ва бюджетни бажариш борасидаги ишларда аввало ташкилий-техникавий, моддий ва иқтисодий таъминланиш етарли эмаслиги сабабли республика халқ хўжалигининг кўпгина тармоқларида молиявий тақчилликни ҳали батамом бартараф этишга муваффақ бўлингани йўқ.

Ишлаб чиқаришнинг иқтисодий проблемаларига ёндашишда, моддий, меҳнат ва молиявий ресурслардан фойдаланишни яхшилашда ҳали тегишли бурилиш бошлангани йўқ. Кўпгина жадаллаштириш резервлари ва аввало харажатларни камайтириш билан боғлиқ резервлар фойдаланилмай қолмоқда, бунинг натижасида молиявий кўрсаткичлар юзасидан планларни бажармаётган корхоналар сони камаймаяпти.

Бир қанча тармоқларда, хусусан агросаноат комплексида (В. И. Антонов, К. С. Сапаев), Енгил саноат министрлигининг (Э. А. Таймазов), Савдо министрлигининг (А. П. Антонов), Бинокорлик материаллари саноати министрлигининг (Г. Г. Исаев) кўпгина бирлашмалари ва корхоналарида оборот солиғи, фойдадан тўловлар плани бажарилмаяпти, сифатсиз маҳсулот ишлаб чиқариш давом этмоқда, маҳсулот етказиб беришни ҳисобга олиб реализация қилиш плани тўлдириб бажарилмаяпти, меҳнат унумдорлиги ошмаяпти.

Министрликлар ва идораларнинг, корхоналар ва ташкилотларнинг раҳбарлари шу йилнинг охиригача қолган вақт ичида йилнинг кутилаётган якунларига яна бир марта танқидий баҳо бериб, барча хўжаликлар, ҳар бир меҳнат коллективи, бўлинма топшириқларни барқарор равишда адо этишларини ташкил этиш учун ғоят самарали чораларни кўришлари, республика халқ хўжалигининг молиявий аҳволини яхшилаш учун 1987 йилги план ва бюджетда кўзда тутилган барча топшириқларни сўзсиз бажаришлари зарур.

Яқинлашиб келаётган 1988 йил, ўн иккинчи беш йилликнинг учинчи йили бутун хўжалик фаолиятимиз учун чинакам имтиҳон бўлиб қолади.

Ўзбекистон ССРнинг 1988 йилги давлат бюджети лойиҳаси даромадлар ва харажатлар бўйича 9055 миллион сўм миқдорида ёки Ўзбекистон ССР Олий Совети 1987 йилга белгилаган бюджет ҳажмига нисбатан 0,7 процент ортиқ қилиб белгиланган.

Лойиҳа партия XXVII съездининг, КПСС Марказий Комитети шундан кейинги Пленумларининг, Ўзбекистон Компартияси XXI съездининг қарорларига асосланиб, принципиал янги молиявий сиёсатни, давлат корхонаси тўғрисидаги СССР Қонуни талабларини эътиборга олиб тузилган ва у тўла хўжалик ҳисоби ҳамда ўзини-ўзи пул билан таъминлашни жорий этиш учун зарур шарт-шароитларни яратади.

Лойиҳада партиямиз Марказий Комитетининг ижтимоий ишлаб чиқариш иқтисодий самарадорлигини бутун чоралар билан оширишга, корхоналарнинг даромадларини ва бюджет даромадларини кўпайтиришнинг қўшимча резервларини излаб топишга, иқтисодий тежашни мустаҳкамлашга қаратилган йўл-йўриқлари ҳисобга олинган.

1988 йилги бюджет лойиҳаси ишлаб чиқариш самарадорлигининг эришилган даражасини объектив таҳлил этишга, 1987 йилги бюджет ижросининг кутилаётган якунларига ҳамда республика министрликлари, идоралари, корхоналари ва ташкилотларининг шу йил тарқиб топаётган иқтисодий ҳамда молиявий аҳволига асосланади. Бирлашмалар ва корхоналарнинг бюджет билан ўзаро муносабатларини тубдан ўзгартириш, хўжалик юритишнинг пировард натижалари учун масъулиятни кучайтириш кўзда тутилади.

Саноат, маиший хизмат, савдо, агросаноат комплекси ва халқ хўжалигининг бошқа бир қанча тармоқларидаги корхоналар ҳамда ташкилотлар учун беш йиллик охиригача мўлжалланган барқарор нормативлардан келиб чиқиб, 1988 йилги бюджетга фойдадан олинадиган тўловларни белгилаш бюджетнинг даромад базасини шакллантиришни такомиллаштиришнинг асосий йўналишларидан биридир.

1988 йилдан бошлаб биринчи марта тўла хўжалик ҳисоби ва ўзини-ўзи пул билан таъминлаш шароитида ишлашга ўтаётган корхоналар бўйича ишлаб чиқариш фондлари учун ҳақ тўлаш билан бир қаторда меҳнат ресурслари учун ҳақ тўлаш жорий этилади.

Иттифоқ қарамоғидаги бирлашмалар ва корхоналар даромадининг бир қисмини маҳаллий бюджетларга ажратиш практикаси кенгайтирилди, бу эса молиявий базанинг маҳаллий территорияда жойлашган корхоналарнинг хўжалик фаолияти натижаларига яна ҳам кўпроқ боғлиқ бўлишини таъминлайди. Кейинчалик маҳаллий бюджетларга меҳнат ресурслари учун тўланадиган ҳақнинг бир қисмини ўтказиш ҳам кўзда тутилмоқда.

Товарлар ишлаб чиқариш ва реализация қилиш плани лойиҳасига мувофиқ оборот солиғи 3046,8 миллион сўмни ташкил этади ёки Ўзбекистон ССР Олий Совети 1987 йилга тасдиқлаган оборот солиғига нисбатан 2,5 процент камроқ бўлади. Бу асосан спиртли ичимликлар ишлаб чиқариш ва реализация қилиш камайтирилганлиги билан изоҳланади.

Бюджет жами даромадларининг 50 процентдан кўпроғи оборот солиғи ва фойдадан олинган тўловлар ҳиссасига тўғри келади. Бу ҳол министрликлар ва идоралар, маҳаллий Советларнинг барча раҳбарлари зиммасига бюджет олдида техникавий-иқтисодий кўрсаткичлар ва мажбуриятлар бажарилиши учун катта масъулият юклайди.

Аҳолидан олинадиган давлат солиқлари мўлжалланаётган иш ҳақи фондидан ва амалдаги ставкалардан келиб чиқиб, 1053,1 миллион сўм ёки бюджет барча даромадларининг атиги 11,6 процентп миқдорида кўзда тутилмоқда.

Бюджетнинг солиқ тушумлари давлат ижтимоий истеъмол фондларидан аҳолига бераётган тўловлар ва имтиёзлар билан кўп карра қопланади.

Ўзбекистон ССРнинг 1988 йилги давлат бюджети харажатлари қуйидаги миқдорларда кўзда тутилмоқда.

Халқ хўжалигини пул билан таъминлашга бюджетдан 3699,8 миллион сўм ажратилмоқда, бу эса Ўзбекистон ССР Олий Совети 1987 йил учун тасдиқлаган маблағлардан 405 миллион сўм ёки 9,9 процент камроқдир. Бу нарса асосан капитал маблағларни пул билан таъминлашга бюджетдан ажратиладиган маблағ камайтирилиши билан боғланган.

Ўз маблағларини ва банк кредитларини ҳисобга олганда халқ хўжалиги тармоқларини ривожлантиришга 1988 йилда жами 8918,2 миллион сўм сарфланади ёки шу йилга нисбатан 5,6 процент ортади.

Бюджет лойиҳасида саноатни пул билан таъминлаш харажатлари 244,3 миллион сўм миқдорида планлаштирилмоқда. Асосан халқ истеъмоли моллари ва маҳсулотлари ишлаб чиқариш билан банд бўлган енгил, маҳаллий, мебель ва ёғочсозлик саноати янада ривожлантирилади. Бу эса шундай маҳсулотлар ишлаб чиқариш суръатларини кучайтиришга ва шу асосда халқ хўжалигининг эҳтиёжларини тўлиқроқ қондиришга, меҳнаткашларнинг фаровонлигини янада оширишга ҳамда саноат молиявий ресурсларининг бош манбаи бўлмиш зарур фойдани олишга кўмаклашади.

Аммо практиканинг кўрсатишича, ишлаб чиқариш қувватларидан ва айниқса янгидан ишга туширилаётган қувватлардан тўлиқ фойдаланилмаётганлиги, ишлаб чиқарилаётган маҳсулотларнинг, буюмларнинг ва бажарилаётган ишларнинг сифати пастлиги, уларни ишлаб чиқаришга пландан ташқари харажатлар қилинаётганлиги сабабли республиканинг саноат министрликлари ва идоралари фойда олиш планини йил сайин бажармай келмоқдалар. Фақат шу сабабларга кўра бу йил 75 та корхона фойда олиш планини бажармади ва салкам 56 миллион сўмлик зиён кўрди. Таассуфки, тўла хўжалик ҳисоби ва ўзини-ўзи пул билан таъминлаш шароитида ишлаётган Ўзбекистон ССР Енгил саноат министрлиги шу жумладан 45 миллион сўмлик зарар кўрди.

Бунда молиявий механизм ўз ролини ўйнади ва шу министрликнинг ўз ривожланиши учун мўлжалланган салкам 20 миллион сўмлик пул маблағини ололмаган 25 та меҳнат коллективини жазолади. Айни вақтда 49 та корхона фойда олиш планларининг тўла ва ошириб бажарилишини таъминлади ҳамда яхши ишлаганлиги учун 8 миллион сўм миқдорда қўшимча маблағ билан рағбатлантирилди.

Бу мисол хўжалик юритиш янги шароитларида ишлаб чиқарилган маҳсулот сифати билан унинг миқдори тўғрисидаги масала шу натижаларга нималар эвазига ва қандай харажатлар билан эришилганлигига чамбарчас боғлиқ бўлишини кўрсатади.

1988 йилдан бошлаб республика саноатининг асосий қисми тўла хўжалик ҳисоби ва ўзини-ўзи пул билан таъминлаш шароитида ишлайди ҳамда корхоналарнинг молиявий натижалари уларнинг ишлаб чиқарилаётган халқ истеъмоли моллари хилларини кўпайтириш ва янгилаш ҳамда маҳсулот сифатини ошириш борасидаги ишларининг даражаси билан тобора кўпроқ белгиланадиган бўлиб қолади. Бунда министрликлар ва идораларга кредит ресурсларини яна ҳам активроқ жалб этиш, кредитларни оборот солиғи билан қоплашнинг имтиёзли механизмидан фойдаланиш учун кенг йўл очилмоқда.

Агросаноат комплексини ривожлантиришга аввалгидек катта эътибор берилмоқда. Шу мақсадлар учун бюджетда 1 миллиард 566 миллион сўм маблағ ажратиш кўзда тутилмоқда. Бу пул халқ хўжалигини ривожлантириш учун кўзда тутилган республика бюджети жами маблағларининг 42,3 процентини ташкил этади.

План ва бюджет лойиҳаларида агрокомплекс барча тармоқларини моддий рағбатлантириш янада кенгайтирилиши таъминланади.

Озиқ-овқат программасини янада муваффақиятли бажариш мақсадида агросаноат комплекси қайта ишлаш тармоқларининг моддий-техника базасини мустаҳкамлаш учун 1988 йилда 343 миллион сўм маблағ сарфланади.

1988 йилда Давлат агросаноат комитетининг фойдаси 839 миллион сўм миқдорида кўзда тутилган, бу эса шу йилга нисбатан 82 миллион сўм кўпдир. Шу фойданинг салкам 90 процентн ишлаб чиқаришни кенгайтириш ва меҳнат коллективларини моддий рағбатлантириш учун корхоналар ҳамда ташкилотларнинг ихтиёрида қолади.

Ҳозирча республикада ҳар олти совхоз ва колхознинг бири 10 процентдан камроқ рентабелликка эга, ҳар беш совхознинг бири эса зарар кўриб ишламоқда. Кам рентабелли ва зарар кўраётган колхозлар учун бюджетда 43,7 миллион сўм миқдорида маблағ ажратиш кўзда тутилган.

Мелиорация ишларини ўтказишга каттагина маблағ ажратилмоқда.

Ўн биринчи чақириқ СССР Олий Советининг ўтган саккизинчи сессиясида республика маблағлардан белгиланган мақсадларда фойдаланмаётганлиги, кредитга нисбатан текинига тайёрлик, истеъмолчилик нуқтаи назаридан ёндашилаётганлиги учун мутлақо ҳаққоний танқид қилинган эди. Кредит бўйича қарздорлик агросаноат комплекси хўжаликлари ўз оборот маблағларининг нормативидан салкам икки баравар ошиб кетди.

Республика Давлат агросаноат комитетининг молиявий аҳволни яхшилаш борасида белгилаётган тадбирларида планнинг барча техникавий-иқтисодий ва молиявий кўрсаткичларини бажариш ҳисобига ишлаб чиқариш рентабеллигини ошириш ва унинг зарар кўришини тугатиш кўзда тутилади.

Бунинг учун корхоналар ва ташкилотларнинг раҳбарлари тўла хўжалик ҳисобини, ишлаб чиқариш ҳамда меҳнатни ташкил этиш ва рағбатлантиришнинг илғор тажрибасини ишлаб чиқаришга кенгроқ жорий этишлари, юксак пировард натижаларга эришиш борасидаги ишларни анча кенгайтириб, сифатини яхшилашлари лозим.

Шуни ёдда тутиш зарурки, хўжалик ҳисобидаги муносабатларни хўжаликда аниқ-пухта ташкил этиш ходимларнинг ўз меҳнати пировард натижаларидан манфаатдорлигини ошириш, уларни бевосита ишлаб чиқаришни ташкил этиш соҳасига жалб этиш, иқтисодий тафаккурни, ўз иш жойида соҳиблик туйғусини ривожлантириш имконини беради.

Капитал қурилиш экономикани ривожлантириш суръатларини янада жадаллаштиришга ва миллий даромадни ўстиришга катта ҳисса қўшади.

1988 йилда капитал маблағларни асосан корхоналар ва ташкилотларнинг ўз маблағлари ҳисобидан амортизация ажратмалари, фойда, ишлаб чиқаришни ривожлантириш фонди ҳамда социал-маданий тадбирлар ва уй-жой қурилиши фонди ҳолида, шунингдек банк кредитлари ҳисобидан пул билан таъминлаш кўзда тутилмоқда.

Иқтисодий ва социал ривожланишнинг 1988 йилги плани лойиҳасида кўзда тутилган давлат капитал маблағлари ҳажмидан келиб чиқиб, капитал маблағларни пул билан таъминлаш плани бўйича сарф-харажатлар 3964,8 миллион сўм миқдорида белгиланган. Бюджет ҳисобидан капитал маблағларни пул билан таъминлашга 1892,6 миллион сўм ёки барча харажатларнинг 47,7 процентн сарфланади.

Капитал маблағларни пул билан таъминлашнинг ўзига хос хусусияти шундаки, эндиликда асосий эътибор янги қурилишдан ишлаб турган корхоналарни техника билан қайта жиҳозлаш ва реконструкция қилишга, шунингдек уй-жой бинолари ва социал-маданий объектлар қурилишига қаратилади.

Капитал маблағларни пул билан таъминлашга корхоналарнинг ўз маблағлари улуши ошганлиги муносабати билан уларнинг пул берувчи банкларга взносларни ўз вақтида ва беками-кўст тўлаб боришлари алоҳида аҳамият касб этади. Ҳолбуки ҳозир министрликлар ва идораларнинг ўз взнослари бўйича қарздорлиги салкам 168 миллион сўмни ташкил этади.

Қурилиш муддатларига амал қилиш ва чала қурилишлар ҳажмини камайтириш ҳамда йиллар мобайнида қурилишларда йиғилиб қолган нормативдан ортиқча ускуналарнинг запасларини хўжалик оборотига жалб этиш хўжалик юритиш самарадорлигини оширишнинг катта резервидир. Бунда салкам 125 миллион сўмлик ўрнатилмаган ускуналар йиғилиб қолган.

Қурилишда экономика ва молияни мустаҳкамлаш мақсадида республика министрликлари, идоралари, халқ депутатларининг Советлари қурилиш комплексида тегишли тартиб ўрнатишлари зарур. Ҳар бир бўлинмада, участка ва бригадада меҳнатни, ишлаб чиқариш ҳамда бошқаришни ташкил этишда барча янги ва илғор ютуқларни активроқ жорий этиш ва шу асосда рентабелли ҳамда зарар кўрмай ишлашини таъминлаш лозим.

Уй-жой-коммунал хўжалигига, транспорт ва алоқага бюджетда 1988 йилда 690 миллион сўм ёки Ўзбекистон ССР Олий Совети 1987 йил учун тасдиқлаганига қараганда 9,7 процент кўп маблағ сарфлаш кўзда тутилади, бу эса республика халқ хўжалигининг шу тармоқларини янада ривожлантиришни пул билан тўла-тўкис таъминлаш имконини беради.

Лойиҳада давлат савдоси соҳасига 1988 йилда 460,5 миллион сўм маблағ сарфлаш мўлжалланмоқда. Картошка ва сабзавотни ташиш, сақлаш ҳамда реализация қилиш билан боғлиқ нархлардаги тафовутнинг ўрнини қоплаш харажатларига бюджетдан 19 миллион 700 минг сўм маблағ ажратиш кўзда тутилмоқда.

1988 йилги план ва бюджет лойиҳасида хизмат соҳасини янада ривожлантириш, аҳолининг ортиб бораётган талаб-эҳтиёжларини тўлиқроқ қондириш учун зарур маблағлар назарда тутилмоқда. Кўрсатиладиган барча хизмат турларининг харажатлари 108 миллион 500 минг сўмликни ташкил этади. Бу эса 1987 йилга нисбатан 2,4 процент кўпдир.

1988 йилда Ўзбекистон ССР Аҳолига маиший хизмат кўрсатиш министрлиги корхоналарининг ҳар бир кишига кўрсатадиган маиший хизмат ҳажмлари шу йил кутилаётганига нисбатан 7,8 процент ошди.

Республика бюджетини тузиш чоғида партиянинг социал соҳани устун даражада ривожлантиришга қаратилган йўл-йўриқлари эътиборга олинди. Бюджет лойиҳасида шу мақсадлар учун 5106,4 миллион сўм миқдорда маблағ сарфлаш кўзда тутилади, бу эса шу йилга нисбатан 11 процент кўпдир.

Бюджет жами харажатларининг 56 процентдан кўпроғи социал соҳани ривожлантиришга сарфланиши давлат Ўзбекистон меҳнаткашларининг яхши меҳнат ва турмуш шароитларига бўлган талаб-эҳтиёжларини тўлиқроқ қондириш тўғрисида алоҳида ғамхўрлик қилаётганлигини яна бир бор тасдиқлайди.

Бундан ташқари шу мақсадлар учун бирлашмалар ва корхоналарнинг тегишли фондларидан, касаба союз ҳамда бошқа жамоат ташкилотларининг маблағларидан талайгина молиявий ресурслар ажратилади.

Мана шуларнинг ҳаммаси социал-маданий муассасаларнинг моддий-техника базасини анча мустаҳкамлаш имконини беради. Умумий таълим ва ҳунар мактабининг моддий базасини мустаҳкамлаш, олий ва ўрта махсус таълимни ислоҳ қилиш борасидаги барча тадбирлар, шунингдек соғлиқни сақлашни тубдан яхшилашга оид биринчи навбатдаги тадбирлар молиявий ресурслар билан таъминланади.

Қорақалпоғистон АССР, областлар ва Тошкент шаҳри бюджетларининг лойиҳалари жами 3746,4 миллион сўм миқдорида, Ўзбекистон ССР Олий Совети 1987 йил учун тасдиқлаганига нисбатан 9,6 процент ёки 327,4 миллион сўм ортиқ ҳолда Ўзбекистон ССРнинг 1988 йилги давлат бюджетига киритилган. Республика давлат бюджетининг умумий харажатларида маҳаллий бюджетларнинг харажатлари 41,4 процентни ташкил этади, шу жумладан:

(миллион сўм).

Қорақалпоғистон АССР	368,2
Андижон области	290,8
Бухоро области	204,0
Жиззах области	134,0
Қашқадарё области	246,0
Навоий области	108,6
Наманган области	265,2
Самарқанд области	332,4
Сурхондарё области	209,2
Сирдарё области	125,6
Тошкент области	375,1
Фарғона области	377,0
Хоразм области	190,6
Тошкент шаҳри	519,6

Депутат ўртоқлар! 1986 йилги давлат бюджетининг ижроси тўғрисидаги ҳисобот ҳам сизларнинг кўриб чиқишингиз ва тасдиқлашингиз учун тақдим этилади.

Республиканинг 1986 йилги бюджети даромадлар бўйича 9991559 минг сўм миқдорида ижро этилди ёки 104,3 процент бажарилди, харажатлар бўйича 9405554 минг сўм миқдорида ижро этилди ёки 98,1 процент бажарилди ва даромадлар харажатлардан 586005 минг сўм миқдорида оширилди.

Бюджетнинг ижроси тўғрисидаги муфассал маълумотлар депутатларнинг қўлида бор.

Республика экономикасининг 1986 йилги, шу йилнинг ўтган давридаги ҳолатини таҳлил қилиш шуни кўрсатадики, халқ хўжалиги тармоқларининг молиявий фаолиятини қайта қуриш жараёни ундаги барча ижобий силжишларга қарамай, ниҳоятда секинлик билан бормоқда.

Умумий ижобий натижалар билан бир қаторда ишлаб чиқариш ҳамда меҳнатни бошқаришда, уни ташкил этишда жиддий камчиликлар, давлат маблағларидан оқилона фойдаланмаслик ва хўжасизлик фактлари ҳамон учраб турибди. Таннархни арзонлаштириш ва фойда олиш топшириқларини бажармаётган корхоналар камаймаяпти, айрим тармоқларда эса бундай корхоналар сони ҳатто кўпайиб бормоқда. Беҳуда нобудгарчиликлар республика экономикасига жиддий зиён етказмоқда, бундай нобудгарчиликлар ярим йилликнинг ўзидаёқ 200 миллион сўмликдан ошиб кетди. Зарар кўриб ишлаш ҳам экономикага катта зиён келтирмоқда.

Ўзбекистон ССР министрликлари ва идораларида беш йиллик бошидан буён фойда олиш плани бажарилиши таъминланмаяпти. 1986 йилда планга нисбатан 270 миллион сўмдан кўпроқ ёки 9,7 процент миқдоридаги фойда камроқ олинди.

Мебель ва ёғочсозлик саноати министрлиги, Енгил саноат министрлиги, Бинокорлик материаллари саноати министрлиги, Автомобиль транспорти министрлиги ҳамда Давлат агросаноат комитети каби министрликлар ва идоралар 1987 йилнинг тўққиз ойи мобайнида 59 миллион сўмлик фойдани камроқ бердилар.

1300 тадан кўпроқ корхона фойда олиш планини бажармади ва пландан ортиқча 196 миллион сўмлик зиён кўрилишига йўл қўйди (қишлоқ хўжалик корхоналари бу ҳисобга кирмайди). Зиён кўрилган маблағ миқдори пландан уч баравар ошиб кетди. Бу миллий даромаддан бевосита чегириб олинадиган маблағдир.

Республика министрликлари ва идоралари — халқ хўжалигининг барча тармоқлари нормал ишлаб чиқариш — хўжалик фаолиятини амалга ошириш учун ўз оборот маблағларининг нормативларига эга бўлишларига қарамай, кўпгина раҳбарлар шу маблағларни сақлашга ва улардан мақсадга мувофиқ фойдаланишга ҳали ҳам етарлича эътибор беришмаяпти.

Кўпгина корхоналар фойда олиш планларини бажармаганлиги, маҳсулот, хизмат кўрсатиш таннархи қимматлашганлиги натижасида уларнинг оборот маблағлари ишлатиб юборилди. Шу йилнинг 1 июлига қадар бундай маблағларнинг камомади 2,2 миллиард сўмликдан ошиб кетди. Шулардан 1,8 миллиард сўми вақтинча давлат банки кредитлари билан қопланди.

Шу билан бирга ўз оборот маблағларининг салкам 3 миллиард сўми ёки шундай маблағлар нормативининг 70 процентдан кўпроғи актив хўжалик оборотидан дебиторлик қарзига, нормативдан ортиқча запасларга ва бошқа харажатларга сарфланган. Автомобиль транспорти министрлигида оборот маблағларининг 121 проценти, Мелиорация ва сув хўжалиги министрлигида 100 проценти, Қурилиш министрлигида 96 проценти мақсадга мувофиқ сарфланмаган.

Натижада республиканинг халқ хўжалигида молиявий жиҳатдан тиғиз аҳвол сақланиб қолмоқда.

СССР Олий Советининг кейинги сессиясида баъзи хўжалик раҳбарлари пассив, кутиб туриш позициясида эканликлари, пулни ишлаб топиш ўрнига аввалгидек ҳамон давлатдан пул сўрашни давом эттираётганликлари таъкидлаб ўтилди. Шу тариқа хўжалик ҳисобининг реал ишлашига тўсқинлик қилинмоқда. Бу гап бизга ҳам тўла-тўкис тааллуқлидир.

Республика бирлашмалари, корхоналари, ташкилотлари, министрликлари ва идораларини тўла хўжалик ҳисобига ҳамда ўзини-ўзи пул билан таъминлашга муваффақиятли ўтказиш учун, экономикани бошқаришни тубдан қайта қуришнинг асосий қоидаларида уқтириб ўтилганидек, молиявий аҳволни аввал бошидан яхшилаб олиш зарур. Бунинг учун Ўзбекистон ССР Молия министрлиги, Ўзбекистон ССР Госплани, Ўзбекистон Давлат банки ва Ўзбекистон Қурилиш банки министрликлар ва идоралар билан биргаликда республика халқ хўжалигини молиявий жиҳатдан соғломлаштириш юзасидан махсус программани ишлаб чиқмоқдалар.

Молиявий соғломлаштириш программасида шундай молиявий проблемаларга асосий ўрин берилмоқдаки, уларни ҳал этиш республикада молиявий аҳволни яхшилаш имконини беради ва тўла хўжалик ҳисобини муваффақиятли жорий этиш учун иқтисодий шарт-шароитларни яратади.

Ишлаб чиқаришнинг зиён кўришини конкрет муддатларда тугатиш, молиявий планларнинг кўрсаткичларини бажариш, ўз оборот маблағларини сақлаб қолиш, нормативдан ортиқча запасларни камайтириш, дебиторлик қарзини ундириб олиш ҳисобига бирлашмалар, корхоналар ва ташкилотларнинг молиявий аҳволини яхшилаш шулар жумласидандир.

Пул муомаласини яхшилаш ва мустаҳкамлаш борасида кечиктириб бўлмайдиган чора-тадбирларни амалга ошириш кўзда тутилмоқда.

Мазкур чора-тадбирларни амалга ошириш кўрилаётган зиённи 1987 йилги пландаги 117 миллион сўмликдан 1990 йилга бориб 38 миллион сўмгача уч баравардан зиёд камайтириш ҳамда молиявий аҳволни анча яхшилаш имконини беради.

Аммо тадбирларни ишлаб чиқиш ишнинг бир томони холос, ишларни ташкил этиш ва конкрет натижаларга эришиш эса бутунлай бошқа нарса. Шу боисдан министрликлар, идораларнинг, бирлашмалар ва корхоналарнинг раҳбарларидан, уларнинг иқтисодий хизматларидан ҳар бир иш соҳасида ҳар куни унчалик кўп бўлмаса ҳам яхшилик томон реал сезиларли ўзгаришлар бўлиши учун амалий, конкрет чора-тадбирларни рўёбга чиқариш талаб этилади.

Ўзини-ўзи пул билан таъминлаш шароитида хўжалик ҳисоби муносабатлари системасининг ўзи ҳар бир меҳнаткаш умумий даромад миқдори унинг шахсий ҳиссасига боғлиқ эканлигини англаб олишини тақозо этади.

Экономикани бошқаришни тубдан қайта қуриш юзасидан КПСС Марказий Комитети ва СССР Министрлар Советининг қарорларида белгиланган вазифалар комплексини ҳал этишда молияни такомиллаштиришга муҳим аҳамият берилган. Халқ депутатлари Советларининг молиявий базасини уларнинг территориясида жойлашган корхоналарнинг хўжалик фаолияти натижалари билан узвий боғланишига алоҳида ўрин ажратилади.

Маълумки, келгуси йилдан бошлаб регион бюджетлари даромадларининг ўсиши халқ истеъмоли моллари ишлаб чиқаришдан олинадиган оборот солиғига бевосита боғлиқ қилиб қўйилади. Бу ҳол халқ депутатлари Советларидан, хўжалик раҳбарларидан аҳоли ўртасида харидоргир истеъмол молларини қўшимча равишда ишлаб чиқариш, уларнинг турларини кўпайтириш ва сифатини анча ошириш учун ҳар бир область, район, корхонада мавжуд бўлган резервлардан тўлиқроқ фойдаланишларини талаб этади.

Ҳозирча эса кўпгина областларда бу масалани ҳал қилиш аҳолининг муттасил ўсиб бораётган талаб-эҳтиёжларини қондиришнинг замонавий даражаси талабларидан орқада қолмоқда. Бу ҳол айниқса Андижон, Бухоро, Жиззах областларида ва Тошкент шаҳрида содир бўлмоқда. Бу жойларда истеъмол моллари ишлаб чиқариш юзасидан шу йилнинг тўққиз ойи плани бажарилмади.

1988 йилги давлат бюджетининг тиғизлиги муносабати билан маҳаллий Советлар хўжалик органлари билан биргаликда 150 миллион сўм миқдоридаги қўшимча пул ресурсларини сафарбар этиш топшириқларини бажариш учун самарали чораларни кўришлари зарур.

Республиканинг ҳар бир бирлашмаси, корхонаси, ташкилоти министрликнинг, план, молия ва банк органларининг актив ёрдамида ўзининг молиявий-иқтисодий аҳволини яна бир бор чуқур таҳлил этиб, танг жойларни, энг заиф бўғинларни белгилаб, нормативларни аниқлаб олишлари, ишлаб чиқариш потенциалидан тўла-тўкис фойдаланиш, маҳсулот сифатини ошириш, маҳсулот етказиб бериш интизомига риоя этиш, хўжалик ҳисоби принципларини ҳар бир бригада, участка, цехга жорий этиш конкрет йўлларини белгилашлари лозим.

1988 йилги давлат бюджетининг даромадлар ва харажатлар бўйича ижроси кўп жиҳатдан ишлаб чиқаришни, иқтисодий ишни ташкил этиш, кадрларни тайёрлаш даражасига, бошқарув аппаратининг иш услуби ва методларини такомиллаштиришга боғлиқ бўлади. Республика халқ хўжалиги тармоқларида янгидан жорий этилаётган бошқариш структураси, план ва молия органларининг, банклар, тармоқ молия-иқтисодий ва бухгалтерлик хизматларининг биргаликдаги ишини кучайтириш мана шунга анча кўмаклашади.

Депутат ўртоқлар! Республика Олий Советининг сессияси ўн иккинчи беш йилликнинг учинчи йилига бугун белгилайдиган режаларнинг ҳаммасини муваффақиятли бажариш учун биз ҳаммамиз қайта қуриш жараёнига фаол киришишимиз зарур. Молия органларининг ходимлари эса 1988 йил — Совет Иттифоқи Коммунистик партиясининг XIX Бутуниттифоқ конференцияси ўтказиладиган йилнинг ниҳоятда тиғиз плани топшириқларини бажариш учун ўз масъулиятимиз даражасини англаб, ишда юксак уюшқоқлик, аниқ-пухталик билан республика экономикасини ривожлантиришга кўмаклашиш учун ҳамма ишни қиладилар.

ҲАМДАРДЛИК

Ўзбекистон ССР Министрлар Совети республика Министрлар Совети Президиумининг аъзоси, Ўзбекистон ССР молия министри И. И. Маматисаевга онаси Нурихон Эминованинг вафот этганлиги муносабати билан чуқур ҳамдардлик изҳор этади.

ЎЗБЕКИСТОН ССР МИНИСТРЛАР СОВЕТИ ПРЕЗИДИУМИ.

• *Шахмат*

ҚАЛҚОН МУСТАҲКАМ БЎЛГАЧ...

Иштирокчилар белгиланган масофанинг тўртдан бир қисмини босиб ўтдилар.

Бешинчи партияда Карпов қилган 12-юриш мониторда пайдо бўлиши билан экспертлар — турли мамлакатлардан матчни ёритиш учун келган юзлаб мутахассис журналистлар қўлланмаларни титкилашдан кўра компьютер хизматидан фойдаланишга шошилдилар. Хотирасига ўн, балки юз минглаб шахмат партиялари жо қилинган электрон ҳисоблаш машинаси дарҳол бундай юриш илгари амалиётда учрамаганлигини «айтиб» берди. Буни зич жойлашган иморатлар орасидан янги кўча чиқаришга қиёс қилса бўлади. Бунинг учун Карпов билан унинг кўмакдошлари озмунча тер тўкишмаган, албатта. Янги йўлга мустаҳкам тўсиқлар қўйиш эса бундан ҳам қийинроқ. Каспаров буни уддалади-ю, бироқ кўп вақтини кетказиб қўйганди-да...

Тоқ учрашувларда Грюнфельд ҳимояси, жуфтларда эса инглизча бошланиш юзага келиши одат тусига кириб қолди. Лекин бу галги инглизча бошланиш аввалгиларидан тамоман бошқача шакл касб этди. Бунга Карповнинг симметрик позициялардан ўзини четга олганлиги сабаб бўлди. Бу кўпинча суръатда илғорроқ оқлар фойдасига-да! Ўйиннинг бошланғич қисми ҳар қалай Каспаровга майдон жиҳатидан афзаллик ато этди. Унинг икки фили қоралар қароргоҳини узоқдан нишонга олиб турарди. Аввал иккитадан рух сўнгра фарзинлар ҳам алмашиниб кетгач вазият анча соддалашиб қолди. Иккитадан филу иккитадан от ва еттитадан пиёда борлигида ҳам оқлар ҳиёлгина позициявий устунликка эга бўлса-да, Карповнинг аниқ ҳаракатлари имкониятларни мувозанатдан чиқармай турди. Навбатдаги 28-юришини қилар экан, жаҳон чемпиони дуранг таклиф этди, Карпов дарҳол кўнди. Қилич зарбаси қалқонга ўтмади.

Шундай қилиб, баҳснинг тўртдан бир қисми 3,5:2,5 ҳисобида Анатолий Карповнинг устунлиги билан якунланди.

М. МУҲИДДИНОВ,
«Совет Ўзбекистони» шахмат шарҳловчиси.

Редактор
Л. ҚАЮМОВ.

Р. 09116. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси. В. — 248. ИНДЕКС 64583. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12